

## LA CONSUETA DE LA PARRÒQUIA DE SANT PERE DE VILADCAVALLS (c. 1654)

per JOSEP GALOBART I SOLER

La parròquia de Sant Pere de Viladecavalls, del bisbat de Vic, està situada en el terme municipal de Calders, juntament amb la parròquia de Sant Vicenç.<sup>1</sup> El terme parroquial comprèn la part de ponent del municipi calderí i té com a eix el tortuós riu Calders. Està situada a la Catalunya central i en la comarca del Moianès, un altiplà a cavall entre el pla de Bages i la plana de Vic, amb unes característiques geogràfiques i històriques amb peculiaritats pròpies.

Sant Pere de Viladecavalls és una de les tres parròquies de l'antic terme del castell de Calders, juntament amb les parròquies de Sant Vicenç de Calders i de Sant Feliu de Calders. Remarquem aquesta relació històrica i termenal de les tres parròquies perquè, com veurem, antigament formaven una unitat senyorial i geogràfica. No fou fins a principis del segle xx que el terme de l'antic castell de Calders es dividí en dos municipis, el de Calders i el de Monistrol de Calders, i que patí una petita segregació a favor del municipi de Navarces.

Les restes de l'antiga església de Sant Pere de Viladecavalls —destruïda durant la Guerra Civil (1936-1939) i construïda de bell nou en un altre indret— estan situades en un turó de la carena meridional del riu de Calders, al centre geogràfic del terme parroquial, prop del mas Llucià. Es tracta d'un edifici neoclàssic bastit a finals del segle xviii i principis

1. La bibliografia sobre la parròquia de Sant Pere de Viladecavalls es escassa, pot consultar-se a *Calders. Un municipi entre el Pla de Bages i el Moianès*, Manresa 1996; Antoni PLADEVALL, «Sant Salvador del Canadell», *Full Diocesà* (Vic), núm. 3542 (17 juliol 1980); *Catalunya Romànica*, vol. XI: *Bages*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1984, p. 132-139; Josep GALOBART I SOLER, «Dues fites de l'escultor Pau Sunyer al Moianès: els retaules de Sant Andreu de Calders (1625) i de Sant Pere de Viladecavalls (1678)», *Modilium*, núm. 31 (2004), p. 5-18; Núria ANGLA PIQUÉ, *La masia de l'Angla (Calders)*, edició *pro manuscripto*, l'autora, 2004; Montserrat BACARDIT I ALBETS, «El Canadell: la pervivència d'un mas al segle xx», *Dovella*, núm. 83/84 (primavera-estiu 2004), p. 33-36.

del segle XIX en substitució d'un de més antic d'estructura romànica, amb diverses reformes posteriors.

D'aquesta parròquia rural s'ha conservat una consuetada parroquial del segle XVII, ben redactada i molt interessant per a conèixer l'organització, la vida parroquial i l'economia per al manteniment de la parròquia i del seu rector. Es tracta d'una consuetada de les anomenades *d'època moderna*, segles XVII-XVIII, és a dir posttridentina, d'àmbit local, amb un contingut limitat al recull de costums i pràctiques parroquials locals.<sup>2</sup>

El document es conserva a l'arxiu parroquial de Sant Vicenç de Calders, juntament amb alguns, pocs, documents procedents de l'antic arxiu parroquial de Sant Pere de Viladecavalls. Es tracta d'un quadern, en força bon estat de conservació, de 210 mm × 150 mm, amb quaranta folis escrits amb una lletra clara i entenedora. Fou escrita per Mn. Jacint Puig i Vendrelló, que era natural de la parròquia de St. Andreu de Tona, bisbat de Vic. Mossèn Puig fou rector de Viladecavalls fins a la seva mort. El seu rectorat està documentat, a partir de la mateixa consuetada, entre els anys 1635 i 1650, en què féu testament. L'any següent ja n'era rector Mn. Manel Potellas. Tenint en compte que Mn. Jacint Puig l'any 1646 encara feia addicions a la consuetada, el document s'ha de datar vers l'any 1645. La consuetada conté també algunes addicions fetes pels rectors posteriors de Sant Pere de Viladecavalls: Mn. Manel Potelles i Mn. Sebastià Cassagemas.<sup>3</sup>

La consuetada està molt ben estructurada. Comença amb una introducció sobre la parròquia, l'església, l'advocació i els altars. Seguidament, en quinze capítols, es repassen els diversos càrrecs i les seves obligacions, així com les confraries i les diverses pràctiques culturals i devocionals. La seva estructura és el següent:

Folis 1-1v: Introducció.

Capítol 1, f. 1v-3v: Obligacions del rector.

Capítol 2, f. 4-5: Processons anuals.

Capítol 3, f. 5-6v: Elecció de càrrecs i obligacions dels obrers.

Capítol 4, f. 7-9: Sobre el sagristà i les seves obligacions.

Capítol 5, f. 9-11: Confraria de la Mare de Déu del Roser.

Capítol 6, f. 11-11v: El ciri de Nostra Senyora.

Capítol 7, f. 11v-17v: Aniversaris instituïts en l'església de Viladecavalls.

2. Antoni PLADEVALL i Josep M. PONS GURI, «Particularismes catalans en els costumaris dels segles XIII-XVIII», a *II Congrés Litúrgic de Montserrat*, vol. III, Montserrat, 1967, p. 103-159.
3. Per una millor lectura de la consuetada de Sant Pere de Viladecavalls, cal tenir present les consuetades de parròquies més properes a la de Viladecavalls com són les de Calders, Mura i Castellcir publicades per Josep GALOBART I SOLER, «La consuetada, de l'any 1662, de la parròquia de Sant Vicenç de Calders», *Modilianum. Miscel·lània en honor de Josep Ruaix Vinyet*, vol. VI, núm. 33 (2005), p. 129-142; «La Consuetada de la parròquia de Sant Martí de Mura (1592-1633)», *Miscel·lània Litúrgica Catalana* (Barcelona), vol. 7 (1996), p. 295-340; «La Consuetada parroquial de Sant Andreu de Castellcir escrita per Mossèn Francesc Coma l'any 1666 (Vic, Arx. Episc., Castellcir J/1)», *Miscel·lània Litúrgica Catalana* (Barcelona), vol. 12 (2004), p. 347-383.

- Capítol 8, f. 17v-18: Les dues almoines del pa.  
 Capítol 9, f. 18-19: Cantars generals i misses varies.  
 Capítol 10, f. 19- 22: Masos de la parròquia i delmes.  
 Capítol 11, f. 22- 23v: Masos que paguen conreus.  
 Capítol 12, f. 23v-24: Censos que rep el rector.  
 Capítol 13, f. 25v: Càrrecs que la rectoria paga anualment.  
 Capítol 14, f. 26-26v: Sant Salvador del mas Canadell.  
 Capítol 15, f. 27-37v: Aniversaris fundats en l'església de Sant Pere de Viladecavalls, afegits a mesura que anaren instituint-se a partir de l'any1652.  
 En els f. 38-38v, posteriorment, Mn. Manel Potelles va escriure-hi de pròpia mà, unes fundacions de misses.  
 En el f. 39, nota posterior sobre el que havia de pagar la parròquia pel dret de visita del bisbe.  
 F. 39v: en blanc.

Per a entendre alguns aspectes organitzatius de la parròquia de Viladecavalls, cal tenir en compte la situació geogràfica del temple a l'interior del terme parroquial. Com hem dit, l'edifici s'aixeca, més o menys al centre del terme parroquial, en un turó de la carena meridional de la riera de Calders, la qual travessa el terme, d'est a oest, dividint-lo en dues parts d'una extensió geogràfica semblant. Aquest aspecte territorial queda reflectit en algunes activitats del rector, dels obrers o dels administradors de les diverses confraries, a l'hora de distribuir-se les activitats o les responsabilitats segons es tractés d'un vessant o un altre del riu de Calders. Per això en la consuetatrobem sovint la referència a *cases della lo riu Calders*, i *cases de dessa lo dit riu Calders*.

## INTRODUCCIÓ

La consuetat comença informant-nos que la parròquia de Sant Pere de Viladecavalls pertanyia al deganat de Manresa i al bisbat de Vic. Que l'església tenia cinc altars, el major i titular de l'església dedicat a sant Pere, i els altres quatre, que eren els de Nostra Senyora de l'Esperança; el de sant Miquel Arcàngel, «en lo qual esta fundada e instituida la confraria de Nostra Senyora del Roser»; el de sant Isidre, i el de doble titularitat de sant Just i sant Pere Màrtir. En el temple hi havia quatre llàntries, una de les quals cremava sempre; el campanar tenia dues campanes. El fet que no ens hagi arribat l'edifici a què fa referència la consuetat que publiquem ens fa difícil de poder descriure el temple parroquial amb més precisió. Molt segurament es tractava d'una església de factura romànica, ja que del contracte de construcció d'un nou retaule, datat l'any 1678, es desprèn que darrere del retaule major, que tapava la conca de l'absis, hi havia la sagristia.<sup>4</sup>

4. Josep GALOBART I SOLER, «Dues fites de l'escultor Pau Sunyer al Moianès», p. 17.

### *Obligacions del rector*

Les obligacions o els deures culturals i pastorals del rector de la parròquia de Viladecavalls estan recollits en el capítol primer. Els diumenges i les festes de precepte havia de dir una sola missa i en cas de celebrar-ne dues era a «beneplacit seu y de sa libera voluntat». Acabada la missa dominical parroquial, havia de cantar tres absoltes generals per a les ànimes de tots els difunts soterrats a l'església o al cementiri. En canvi les absoltes particulars eren només resades i havia de fer-les «los dissaptes del any a la tarda o als diumenges a la matinada». Els diumenges, des de la Santa Creu de maig, dia 3, fins a la de setembre, dia 14, havia de fer la benedicció del terme, tot voltant l'església i anant al comunidor a cantar els quatre evangelis. Per Setmana Santa havia de «donar la salpassa»; ho feia en dos dies diferents: «lo dimarts Sant a les cases della lo riu Calders y lo dimecres Sant a les cases de dessa lo dit riu Calders», seguint la distribució geogràfica que hem remarcat més amunt. Entre les festes de Sant Joan (24 de juny) i la de la Nativitat de la Mare de Déu (8 de setembre), havia de celebrar vint-i-set misses de conreus. Tenia l'obligació de «communir» els temporals i les tempestes «ab aquella diligentia, cuydado y devocio que conve». En l'aspecte econòmic havia de supervisar els comptes de l'església, tant els dels obrers com els de les confraries. Per Sant Joan Baptista (24 de juny) havia de presidir; el text diu: «pendre tots los vots dels parrochians per la electio y nominatió dels nous obres», a la parròquia. Estava obligat a cantar vespres «sinc vegades lany, ço es, lo die o festa de Nadal, Pasqua, Sincogesma, Corpochrist y lo die de Tots Sants». Li pertocava d'«enviar a serquar los olis y chrisma», a Manresa.

### *Les processons*

El capítol segon de la consuetat està dedicat a les processons que havien de fer-se a la parròquia. Cal distingir les habituals en totes les parròquies, i les de caràcter pròpiament local. Entre les primeres hi havia la del primer diumenge de cada mes, dedicada a la Mare de Déu del Roser, que circuïa el temple parroquial, acabada la qual es cantaven els goigs a la Mare de Déu. El mateix itinerari se seguia el dia de la festa de Sant Pere Màrtir (29 d'abril), acabada la qual s'acostumava a fer la tradicional benedicció dels rams d'olivera. També es feia el mateix recorregut en la del Corpus, i la consuetat prescrivia que el sagristà o monjo havia d'«enramar la dita isglesia y lloc per hont ha de passar la professo del Santissim Sagrament ab ramas y jonchs». De la festa de la Santa Creu de maig a la festa de la Santa Creu de setembre, cada diumenge, «antes o apres de la missa», es feia la benedicció del terme «rodant la isglesia ab proffço y despres anar al pedro y comunidor y alli dir dits Evangelis segons esta en lordinari».

Entre les processons de caràcter estrictament local hi havia la del dia de Sant Just (28 de maig), sant que compartia altar propi amb sant Lluc. La processó es feia donant la volta a l'església i «portant alguna de ses relíquias o la caixa dellas». Per la festa de Sant Lluc evangelista (18 d'octubre), la processó es feia «rodant la dita isglesia, prenent per lo camí de la baça y dels Homs». El mateix camí es feia en la processó del Dilluns de Pasqua. Acabades les processons del dilluns de Pasqua i de Sant Lluc, la consuetat prescriu: «se ha de benehir lo pa de la almoyna que aquexos dies se acostuma de donar a les portes de dita isglesia y acabada dita benedictio se fan per los vassos absoltas cantadas».

Hi havia el costum de fer dues processons més enllà de l'entorn de l'església. Una es feia a la capella de Sant Salvador, prop de la masia del mas Canadell, «lo dia de les lladanies». Es deia missa de rogatives i després «se tenen de dir y cantar los quatre Evangelis al padro, y beneir lo terme», i abans de tornar a la parroquial «han de dir al portal de la dita isglesia una absolta general per totes les animes, y acabada aquella an de dir la Salve».

La processó o pelegrinatge més rellevant que feien els fidels de Viladecavalls era el que anava a «Sant Valentí, en lo monestir de Sant Benet de Bages», el dia de la festa de Sant Joan ante Portam Latinam (6 de maig). Aquesta processó es feia conjuntament amb les altres dues parròquies del terme del castell de Calders, la de Sant Vicenç de Calders i la de Sant Feliu de Monistrol de Calders.<sup>5</sup> Segons la consuetat de Viladecavalls, que no diu l'itinerari que se seguia, el rector havia de dir «la missa cantada en Sant Benet de Bages, sens caritat alguna, quant li tocara lo torn, perque esta missa se diu per torn, entre los tres rectors del terme, ço es, Calders, Monistrol y Vila de Cavalls». Podem completar aquesta informació amb la que ens proporciona la consuetat de Calders, que explica que els feligresos de Calders «van a Sant Salvador y alli dihuen missa resada, y de alli van a Sant Valentí, en Sant Benet de Bages, van a professo les 3 parroquies juntes, y alli diuen lo ofici cantat la una un any, y laltre, laltro, comensant Calders, apres Monistrol, apres Vila de Cavalls, y torne a Calders». La consuetat de Calders continua dient: «Les quals professons totes tres se ajunten al pont de Cabrianes, y van juntes fins a Sant Benet y sen tornen».<sup>6</sup> La devoció dels fidels de Viladecavalls que manifesta aquesta pràctica quedà també palesa en la contractació d'un nou retaule per a l'església de Viladecavalls que preveia que al costat del sant Pere, titular de la parròquia, havia d'haver-hi una imatge de sant Valentí.<sup>7</sup>

5. Sobre la veneració de les relíquies de Sant Valentí al monestir de Sant Benet de Bages, vegeu Fortià SOLÀ I MORETA, *El monestir de Sant Benet de Bages*, Manresa, 1955, p. 295-315.

6. Josep GALOBART I SOLER, «La consuetat, de l'any 1662, de la parròquia de Sant Vicenç de Calders», p. 136.

7. Josep GALOBART I SOLER, «Dues fites de l'escultor Pau Sunyer al Moianès», p. 17.

*Els obrers*

Els obrers de l'església de Viladecavalls eren elegits per la festa de Sant Joan (24 de juny). Aquell dia el rector recollia els vots i «lo diumenge proxim publica al peu del altar los novament elegits per obres». S'elegien dos homes de la parròquia, però, com diu la consuetat, «hu de della lo riu Calders y un altre de dessa lo dit riu Calders, per que lo dit riu Calders parteix la dita parroquia y sempre ses acostumat que la un obrer es de una part del riu y laltre de laltra part». Al cap d'alguns dies es feia una reunió entre els obrers nous i els vells, presidits pel rector, en la qual es passaven els comptes i els càrrecs.

Les obligacions dels obrers eren: captar per a l'obra de l'església, recollir i vendre el pa de les ànimes i donar compte al rector dels ingressos. Havien de proveir-se de ciris per a la lluminària de l'església i «fer lo ciri Pasqual». Estaven obligats a «tenir en condret la dita isglesia [...] y tot lo ques necessari en dita isglesia com a protectors della», és a dir, tenir el temple parroquial en bon estat, i encarregar-se de les obres.

Pel que fa a totes les processons, els obrers havien d'encarregar-se de fer portar els ganfanons i la llanterna en les processons i el rector s'encarregava de fer portar la creu. Entre els objectes litúrgics de culte de l'església de Viladecavalls que s'han conservat sobresurt la creu processional, actualment al Museu de la Seu de Manresa. Es tracta d'una bonica creu d'argenteria, contractada l'any 1601, obra de l'argenter Antoni Lloreda.<sup>8</sup>

Els obrers de la parròquia havien de «aportar y donar a dinar a dit Rector, a son vicari y scola, en Sant Benet de Bages», tant si era l'any que el rector havia de dir la missa com els anys que no ho havia de fer.

*El sagristà*

Al càrrec de sagristà de la parròquia de Viladecavalls, la consuetat hi dedica el capítol v, precisant que «no es benefici sino un ofici» i que se servia cada any «per torn entre los parrochians y pagessos de dita parrochia». Començava el dia de Sant Joan (24 de juny). El sagristà havia de tocar les campanes «en totes les ocasions es menester», fer cremar, «tot lo any [...] de nits y dies», la llàntia del Santíssim Sagrament, així com també les dues altres llànties a la missa dels diumenges i festes principals. Era el responsable de proveir i vendre les candeles que solien fer cremar els fidels durant la missa. Estava obligat a tenir «neta y limpia» l'església i la roba. Per Nadal havia de comprar «un centenar de neules y

8. La creu processional de la parròquia de Sant Pere de Viladecavalls fou contractada el dia 18 de juny de 1601, vegeu Joaquim SARRET I ARBÓS, *Art i Artistes Manresans*, Manresa, 1915, p. 81-82.

ab ellas y heures ha de empaliar la vigilia de Nadal la dita isglesia», ornamentació que havia de completar escampant per l'església «dos o tres feixos de barmello» que devien omplir el temple d'una olor ben agradable. El sagristà també havia de fer el «sot o vas» per enterrar els difunts de la parròquia. Per Setmana Santa havia de comprar la «cera vermella per lo moniment» i els cinc grans d'encens per al ciri pasqual. Recollia el gra d'ordi dels masos de la parròquia, al temps de les «messas» o la collita.

### *La confraria de Nostra Senyora del Roser*

La confraria de la Mare de Déu del Roser, a Viladecavalls, fou, com en gairebé totes les parròquies de la Catalunya central, l'expressió devocional més remarcable. La confraria es fundà el 22 de maig de l'any 1589, amb Mn. Benet Puig, de rector. Des de la seva fundació estava instituïda a l'altar de sant Miquel arcàngel, el rector era «lo protector de dita Confraria». L'elecció dels administradors de la confraria es feia el dia de la festa de Sant Pere Màrtir (29 d'abril), en què se celebrava «la festa y offici de la Confraria de Nostra Senyora del Roser» i a més de missa i processó «los administradors que ales hores se troban elleigexan y anomenan dos persones», una de cada banda del riu, com a administradors. La coincidència de les festes de Sant Pere Màrtir i de la confraria s'establí en una concòrdia, signada el dia 12 d'octubre de l'any 1608, feta entre els confreres i el rector. Els administradors havien d'acceptar per a la confraria, fer una aplega «per les heres general de blat» i una altra «de diners vuit dies abans de la festa» de Sant Pere Màrtir i proveir tot l'any de cera l'altar i el ciri de la confraria, així com fer-se càrrec dels aniversaris i de les celebracions de la confraria.

### *El ciri de la Mare de Déu de l'Esperança*

El capítol VI de la consuetud està dedicat al ciri de Nostra Senyora de l'Esperança, una advocació pròpia de les dones, el qual es renovava per la festa de «Nostra Senyora Candelera» (2 de febrer). Per mantenir-lo, dues dones, «una d'ella lo riu Calders y laltre de dessa lo dit riu Calders», aplegaven ous, un diumenge per altre, per cada costat del riu que els corresponia. També aplegaven a l'església els diumenges i festes, en els enterraments i en els aplecs. Vuit dies abans de la festa de la Candelera havien de donar comptes de les seves captes al rector, i tot el que s'aplegava es feia servir per a «cera pera passar en dit ciri o altrament se converteix en coses que son necessaries pera la isglesia a coneguda de dit rector y obres de dita isglesia». Aquestes dues aplegadores havien de donar candelas a tots els qui assistien a la benedicció de les candelas, a la processó

i a la missa, el dia de la festa de la Presentació del Senyor o de la Candelera (2 de febrer). Les candeles havien de ser blanques i del cost d'un diner.

*Els aniversaris, les almoines de pa i celebracions per als difunts*

Del setè al novè capítol s'anomenen i es documenten, en primer lloc, els vint-i-un aniversaris que se celebraven en l'església de Sant Pere de Viladecavalls. La fundació més significativa és la que féu Valentí Singla d'una missa setmanal per la seva ànima. Segueix, en el capítol vuitè, la referència a les dues almoines de pa de caritat, que es feien a la porta de l'església de Sant Pere de Viladecavalls. Segons el document, no estaven fundades i per a la seva celebració havia de fer-se una aplega per cada una al temps de les collites. Els dies que es feien eren el Dilluns de Pasqua i el dia de la festa de Sant Lluç (18 d'octubre).

Pel que fa als cantars generals per a les ànimes dels difunts, se celebraven els dilluns de quaresma amb laudes de difunts, tres absoltes generals i missa. Quan moria un feligrès de Viladecavalls se celebraven trenta-tres misses «de trentenari ab les set missa de repos y fer li tots los dies del any del plo offerta de pa y vi y llum en dita isglesia».

*Els delmes que percebia el rector i el que aquest havia de pagar*

El capítol desè enumera les dinou cases o masos que paguen delmes. És interessant d'enumerar aquest masos perquè ens permeten delimitar el terme parroquial de Sant Pere de Viladecavalls amb força precisió; eren: el Llucià, l'Om, l'Estrada, Oliveres, Puigmartí, el Soler Jover, l'Angla, el Galobard, l'Oller, Montpedrós, Vila-seca, les Tàpies, les Quingles, el Canadell, el Manganell, el molí d'en Vilaró «dit den Grau», el molí d'en Gatia, «dit del Pont», i la casa, «amb poques terras», de Joana Quingles. I els diversos delmes i les cases que els paguen. Els delmes són els tradicionals de totes les parròquies de l'entorn, com dels formatges, de la llana, dels alous i els decimadors de Viladecavalls. Després enumera els masos amb les cases de pagès agregades i el que paguen per misses de conreus, que sumava en total quatre quarteres i vuit quartans. Pel que fa als censos, el rector rebia vuit quarteres i cinc quartans i mig de blat, una quartera d'ordi, quatre gallines, un pollastre, un porcell, i alternant un any sí i l'altre no un cabrit i un anyell. Per la seva part, el rector havia de pagar per les servituds de «quarta, pel benefici de Sant Salvador, d'alsculat, al batallo i per la visita».



*El ciri de Sant Salvador i altres aspectes*

El capítol catorzè està dedicat al ciri de la capella de Sant Salvador, la qual està situada a prop del mas del Canadell.<sup>9</sup> Aquest ciri el renovaven anualment per la festa de la Transfiguració del Senyor (6 d'agost), en què se celebrava «la festa major de dita iglesia y capella», dos homes o capitans que uns dies abans feien una aplega o capta. El 6 d'agost era un dels quatre dies en què el rector de Viladecavalls havia d'anar a dir-hi missa; els altres tres eren el de la processó de les lledànies o rogacions, que acostumava a fer-se al mes de maig; el 9 de novembre, «el dia de la edificació de la basilica de San Salvador», es tracta de la festa de la dedicació de la basílica del Laterà de Roma, i el de la festa de Sant Esteve, el 26 de desembre. El feligresos de la parròquia de Sant Vicenç de Calders, el dia 6 de maig, quan anaven en processó a venerar sant Valentí al monestir de Sant Benet de Bages deien missa resada a la capella del Sant Salvador del mas Canadell, i després es dirigien al pont de Cabrianes, on es trobaven les tres parròquies: Calders, Monistrol i Viladecavalls, per continuar juntes fins a Sant Benet de Bages.<sup>10</sup>

La consuetada precisa que en la parròquia de Sant Pere de Viladecavalls no hi ha hospital, «ni tampoc causes pies». Quan moria algun dels parroquians, les persones de la casa del difunt havien de buscar persones «pera portar lo cos del deffunt» fins a donar-li sepultura, perquè en la parròquia no hi havia l'«ofici de cossar», és a dir, sepulturer o enterraments.

Originalment la consuetada acabava al f. 26v, amb la referència sobre els qui havien d'encarregar-se de fer portar a les processons els ganfanyons i la llanterna, que era responsabilitat dels obrers i que de la creu s'encarregava el rector.

A partir del f. 26v Mn. Manuel Potellas, el successor de Mn. Jacint Puig i Vendrelló que havia redactat la consuetada, començà afegint-hi nous textos. Tret d'una nota sobre un problema de preferència per a portar la creu en les processons, la resta són anotacions sobre celebracions d'aniversaris, f. 26v-38.

## EDICIÓ

En la transcripció que publiquem seguim fidelment el manuscrit. Només hi hem retocat la puntuació per fer més llegible el document i regu-

9. Sobre la capella de Sant Salvador del Canadell, vegeu Antoni PLADEVALL, «Sant Salvador del Canadell», *Catalunya romànica*, vol. XI, p. 135-136. Sobre el mas Canadell, vegeu: Montserrat BACARDIT I ALBETS, «El Canadell: la pervivència d'un mas al segle XX», p. 33-36.

10. Josep GALOBART I SOLER, «La consuetada, de l'any 1662, de la parròquia de Sant Vicenç de Calders», p. 136.

laritzat l'ús de les majúscules. Els textos afegits posteriorment, ja sigui al marge o al cos del text, els hem intercalat entre claudàtors. Les poques llacunes que trobem en text han estat assenyalades amb punts suspensius entre parèntesis.

## LA CONSUETA DE LA PARRÒQUIA DE SANT PERE DE VILADECAVALLS

*Consueta de la parròquia de Sant Pere de Viladecavalls, escrita per mossèn Jacint Puig i Vendrello, a mitjans segle XVII.*

Calders, Arxiu parroquial, Consueta de la parròquia de Sant Pere de Viladecavalls.

### **Libre dit Consueta de les consuetuts y ritos de la parroquial iglesia de Sant Pera de Vila de Cavalls, bisbat de Vich.**

La iglesia parroquial de la parroquia de Vila de Cavalls, deganat de Manresa, bisbat de Vich, es sots invocatio del glorios y beneventurat Sant Pera Apostol. Y a mes del altar major de dit Sant Pera en dita iglesia hi ha quatre altars, ço es, hu sots invocatio de Nostra Senyora de Sperança; altre sots invocatio de Sant Miquel archangel, en lo qual esta fundada e instituïda la confraria de Nostra Senyora del Roser; altre sots invocatio de Sant Isidro, y altre sots invocatio de Sant Just y Sant Pera martir. En ningu de dits altars hi ha benefici fundat ni instituit ques tropia; es ver que a dita iglesia parroquial, ab autoritat apostolica, ha un benefici fundat e instituit en la iglesia roral de Sant Salvador, constituïda en lo ambit de la dita parroquia de Vila de Cavalls. /f. 1v/ Hi ha un offici y carrech ques diu obreria lo qual serveixen dos parrochians, his diuen obres, los quals se mudan cadany. Mes y ha altre offici ques diu sagrestia y mongia, lo qual se serveix cadany per torn entre los parrochians de dita iglesia. I en dita iglesia hi ha quatre llanties. En lo campanar de dita iglesia y ha dos campanas de la predita iglesia de Sant Pera de Vila de Cavalls. Pera vuy es rector Hyacintho Puig Vendrello, natural de la parroquia de Sant Andreu de Thona, bisbat de Vich.

### **Capitol I. Les obligacions del rector**

Primo, lo rector de dita parroquial iglesia de Sant Pera de Vila de Cavalls te obligatio de administrar los sacraments y exercir tota la cura de les animes, y dir y celebrar, tots y sengles diumenges del any y festas de precepta, una /f. 2/ missa tant solament; y sin diu duas es abenplacit seu y de sa libera voluntat; y te de amonestar y publicar en tots los diumenges, a la missa, les festas de la semmana vinent, aniversarys, cantars danimas, sepulturas, novenas, capdanys, cartells, edictes y altres qualsevol coses que se esdevindran.

Item, te obligatio lo dit rector tots los dissaptes del any a la tarda, o als diumenges a la matinada, de dir y fer les absoltas baixes per tots los vassos dels parrochians que li aportan pa de absoltas.

Item, te obligatio lo dit rector tots los diumenges del any (exceptat lo diumenge de Pasqua, de Sincogesima y lo diumenge que en ell se esdevenen les fes-

tas de Sant Pera, de Nostra Senyora de agost y de Nadal), apres de dita la missa cantar tres absoltas generals per les animes de purgatori, servant aquest ordre, que la primera ha de dir al peu del altar major; la segona al portal de la iglesia, y la tercera rodant /f. 2v/ la iglesia per defora, y despres ha de dir les particulars, si lin fan dir.

Item, te obligatio lo dit rector tots los diumenges, des del die o festa de Santa Creu del mes de maig fins al die o festa de Santa Creu del mes de setembre, de dir y cantar los quatre Evangelis y benehir lo terme antes o apres de la missa, servant est ordre, ques: rodant la iglesia ab proffeco, y despres anar al pedro y communidor y alli dir dits Evangelis segons esta en lordinari.

Item, te obligatio lo dit rector de anar a dir y celebrar missa a la dita isglesia de Sant Salvador quatre vegades lany, es a saber: lo die de les lladanias, lo die de la Transfiguratio del Señor, a sis de agost, lo die de la edificacio de la basilica de Sant Salvador, a nou de novembre, y lo die de Sant Steva de Nadal, a vint i sis de dezembre.

[Item, te obligatio lo rector de dir 8 missas *pro populo*, so es, en las festas de Nadal, Epifania, Pasqua de Resurrectio, Siquagesma, Corpus Christi, lo dia del patro Sant Pere, Nostra Senyora de Agost y lo die de Tots Sants; ditas missas, y en ditas festas, foran ordenadas y assenya- /f. 3/ ladas per lo illustre senyor don Anton Pasqual, bisbe de Vich, en la visita que se feu en dita iglesia als 26 de novembre de 1698].

Item te obligatio lo dit rector de donar la salpassa cadany a las casas de sos parrochians en la Semmana Santa, ço es, lo Dimars Sant a les cases della lo riu Calders, y lo Dimecres Sant a les cases de dessa lo dit riu Calders.

Item, te obligatio lo dit rector de dir y celebrar quiscun any, des del dia o festa de Sant Joan Baptista del mes de juny fins al die o festa de la Nativitat de Nostra Senyora del mes de setembre, vint y set missas de conreus.

Item, te obligatio lo dit rector de communir en lo tempchs del stiu y altres tempchs los temporals y tempestats ab aquella diligencia, cuydado y devocio que conve.

Item, te obligatio lo dit rector de pendre los comptes de les entrades y eixides de dita isglesia, y los comptes que donen los obres de la obreria, /f. 3v/ y los administradors de la Confraria de Nostra Senyora del Roser de llur administratio y les aplegadores del ciri de Nostra Senyora de Sperança de llur aplega, quant deix en lo carrech.

Item, te obligatio lo dit rector cadany, en la festa ja dita de Sant Joan de juny, de pendre tots los vots dels parrochians per la electio y nominatio dels nous obres, ques acostuman de fer aqueix die.

Item, te obligatio lo rector de cantar Vespres sinc vegades lany, ço es: lo die o festa de Nadal, Pasqua, Sincogesma, Corpochrist, y lo die de Tots Sants.

Item, te obligatio de enviar a serquar los olis y chrisma quiscun any en Manressa.

## Capitol II. Les proffessons que se acostumen de fer quiscun any. /f. 4/

Primo, es costum cada primer diumenge del mes de fer la professo de Nostra Senyora del Roser, rodant la dita isglesia, y acabada aquella cantar los goix de Nostra Senyora, vers y oracio; y aixi mateix, lo die de Sant Peramartir, a vint y nou de abril, ques celebra cadany lo offici de Nostra Senyora del Roser, fahent la

professo a la fi del offici per lo lloc ques fa lo die o festa de Sant Lluç Evangelista a devuit de octubre, y lo dilluns de Pasqua conforme baix esta contengut.

Item, se acostumen de fer quiscun any dues professons tant solament fora de la dita isglesia. La una a Sant Valenti, en lo monestir de Sant Benet de Bages, lo die o festa de Sant Joan de Porta Latina, a sis del mes de maig; y te de dir lo dit rector la missa cantada en Sant Benet de Bages, sens caritat alguna, quant li tocara lo torn, perque esta missa se diu per torn entre los /f. 4v/ tres rectors del terme, ço es, Calders, Monistrol y Vila de Cavalls. Y laltra a la isglesia de Sant Salvador, lo die de les lladanias, y alli dir missa de les rogations o del que se esdevindra; y despres dita la missa se tenen de dir y cantar los quatra Evangelis al padro y beneir lo terme; y de aqui tornant sen a la isglesia han de dir al portal de la dita isglesia una absolta general per totes les animes, y acabada aquella an de dir la Salve.

Item, es costum de fer professo lo dia o festa de Sant Just, a vint y vuyt de maig, de les sues reliquias rodant la isglesia, portant alguna deses reliquias o la caixa dellas.

Item, se ha de fer quiscun any lo die de Corpus la professo del Santissim Sagrament, la qual se fa rodant tant solament la dita isglesia. /f. 5/

Item, es costum de fer professo lo dia o festa de Sant Lluç Evangelista, a divuyt del mes de octubre, acabat lo offici, rodant la dita isglesia, prenent per lo cami de la baça y dels Homs, y aixi mateix lo dilluns de Pasqua; y acabades dites professons se ha de benehir lo pa de la almoyna que aqueixos dies se acostuma de donar a les portas de dita isglesia, y acabada dita benedictio se fan per los vasos absoltas cantades, y tambe se acostuma lo dia de Sant Peramartir benehir rams y fer professo del sant rodant la dita isglesia.

### Capitol III. La electio, carrechs y obligacions dels obres de la dita isglesia.

La electio y nominatio dels obres y protectors de la isglesia parroquial de Sant Pera de Vila de Cavalls se fa a mes veus, o vots, entre los parrochians y rector; ellegint y nomenant dos homens, /f. 5v/ his fa desta manera: ço es, lo dia o festa de Sant Joan Baptista del mes de juny quiscun any don los parrochians en poder del dit rector, obrer major de dita isglesia, los vots, justa llur consentia, ellegint y anoment dos homs parrochians, ço es, hu de della lo riu Calders y un altre de dessa lo dit riu Calders, per que lo dit riu Calders parteix la dita parroquia y sempre ses acostumat que la un obrer es de una part de riu y laltre de laltra part; y donats los vots, lo rector, lo diumenge proxim, publica al peu del altar los novament elegits per obres, y pochs dies apres donan compta los vells obres als predits nous ellegits obres, ema y poder del rector predit y obrer major.

Item, los obres de dita parroquial isglesia tenen obligatio y carrech, tots los diumenges y festas del any, /f. 6/ acaptar en la dita isglesia per lo baci de les animes, de la obra y lluminaria, y venre altament, al mes donant, tot lo pa se troba en dits bacins a la fi de la missa; y apres de haver encantat y lliurat lo dit pa lan de pesar ab pes de romana y donar compte a dit rector pera assentar ho en lo llibre de les entrades de dita isglesia, tant lo numero de les robas y lliures de pa com lo preu y la persona a qui sera lliurat.

Item, tenen obligatio los dits obres de provehir la dita isglesia tot lany de llur carrech ciris per la lluminaria, prenent los diners per aço necessaris de la caixa de la lluminaria y obra.

Item, tenen obligatio los dits obres quiscun any de fer lo moniment lo Dimecres o Dijous Sant y tambe de fer lo ciri pasqual.

Item, tenen obligatio los dits obres quiscun any de aportar y donar a dinar a dit rector, a son vicari y scola, en Sant Benet de Bages lo die o festa de /f. 6v/ Sant Joan de Porta Latina, ques fa la professo, alt dita, a Sant Valenti; tant los anys que no ha de dir la missa cantada del terme com lo any que la de dir.

Item, tenen obligatio los dits obres en tenir en condret la dita isglesia, parets, taulada, campanas, y provehir la de robas y vestiments; y tot lo ques necessari en dita isglesia com a protectors della.

Item, tenen obligatio los dits obres de fer be y llealment llur descarrech y donar bo y lleal compte de llur carrech y administratio quiscun any en presentia del dit rector com sempre be ho han acostumat y en lo temphs alt dit.

#### **Capitol IV. Los carrechs y obligations del sagrista y monjo, y lo que reb quiscun any, y la obligatio de les quatre llanties. /f. 7/**

La sagrastia y mongia de la isglesia parroquial de Sant Pera de Vila de Cavalls no es benefici sino un offici, lo qual se serveix quiscun any per torn entre los parrochians y pagessos de dita parrochia; y lo parrochia y pages, lo any que li toca lo torn y carrech, te obligatio de tocar les campanes en totes les ocasions es menester, tant en les sepultures, novenas, capdanys, regonexensas y altres cantars de devocio, com tambe tots los diumenges y festas del any a les missas y officis divinals, en totes les professons, y en lo temphs de trons y temporals.

Item, te obligatio dit sagrista y monjo de fer tot lo seu any provissio de cordes a les dites campanes, y fer cremar tot lo any una llantia continuament, de nits y de dies, devant lo Santissim Sagrament; y dues altres llantias mentres se diu la missa dels diumenges y festes principals del any, tant solament; y la quarta llantia, ques de Sant Miquel, fa cremar lo hereu del mas Llucià los dits diumenges y festes principals, mentres se diu la missa tant solament; /f. 7v/ y tant temphs com abasta un quarter de oli, que fa quiscun any a dita llantia, a la festa de Santa Maria de Agost, per una benada de terra que te y posehex dita la Coma de Sant Miquel.

Item, te obligatio lo dit sagrista y monjo de tenir candelas de cera en dita isglesia tot lo seu any per quin haura menester; y de aquellas na de encendre algunas a les dites misses dels diumenges y festes principals.

Item, te obligatio lo dit sagrista y monjo de tenir neta y limpia la dita isglesia y llanties, y tota la roba de aquella, y fer fer bogada a dita roba; y netejar dites llanties tantes vegades en lo any quantes sera menester.

Item, te obligatio lo dit sagrista y monjo lo any de son carrech de comprar un centenar de neules y ab ellas y heures ha de empaliar, la vigila de Nadal, la dita isglesia, y ha de escampar per dita isglesia dos o tres feixos de barballo; y /f. 8/ y aixi mateix ha de enramar lo die de Corpus la dita isglesia y lloc per hont ha de passar la professo del Santissim Sagrament ab rames y jonchs,

Item, te de fer lo dit sagrista y monjo lo sot o vas als cossos de tots los deffunts.

Item, te obligatio lo dit sagrista y monjo quiscun any, de provehir los sinch grans de encens per lo ciri pasqual, y una pastilla de cera vermella per lo moniment. Y tambe te obligatio de donar candelas a tots los qui assisteixen a la missa, y benedictio y professo de les candelas, lo die o festa de Nostra Senyora Candelera.

Comença la obligatio y carrech al dit sagrista y monjo lo dia o festa de Sant Joan de juny.

Reph y ha de rebre, y esta en consuetut de rebre quiscun any, a messas, lo dit sagrista y monjo dels masos infrascrits lo gra del ordi seguent:

Primo, de mas Partegas, quatre cortans		iiii cor.
Item, del mas Strada y mas Tovars a ell unit, quatre cortans per quiscun mas.	1 q	viii cor. /f. 8v/
Item, del mas del Hom, sis cortans.		vi cor.
Item, del mas Oliveres, tres cortans.		iii cor.
Item, del mas Puigmarti, quatre cortans.		iiii cor.
Item, del mas Soler Iover, sis cortans.		vi cor.
Item, del mas Angla y mas Gras, a ell unit quatre cortans per quiscun mas.		viii cor.
Item, del mas Llucia y mas Llucianes y mas Riera, a ell units, entre tots vuit cortans.		viii cor.
Item, del mas Manganell y mas Trullas, a ell unit, nou cortans, sis per lo mas Manganell y tres per lo mas Trullas.		viii cor.
Item, del mas Oller y mas Casaldeu, deu cortans, sis per lo mas Oller y quatre per lo mas Casaldeu.		x cor.
Item, del mas Golovart y mas Joan, a ell unit, una quartera mitge per quiscun mas.	1 q	cor.
Item, del mas Monpadros, tres cortans.		iii cor.
Item, del mas Oliver, tres cortans.		iii cor.
Item, del mas Tapias y mas Casademunt, alias Bachaller, y tambe del mas Trullas, quinze cortans, mitge cortera per lo /f. 9/ mas Tapias, y altre mitge per lo mas Casademunt alias Bachaller, y tres cortans per lo mas Trullas.	1 q	iii cor.
Item, del mas Quingles y mas Poal, a ell unit, onze cortans, sinc per lo mas Quingles y sis per lo mas Poal.		xi cor.
Item, del mas Canadell y mas Robiol, a ell unit, nou cortans, sinch per lo mas Canadell y quatre per lo mas Robiol.		viii cor.
Item, del mas Noguera mitja quartera.		vi cor.
Item, den Vila dels Solers de la parroquia de Santa Maria de Artes, per les terres que te en nostra parroquia, tres cortans.		iii cor.
Item, mas Vilaseca, mitge quartera.		vi cor.

### Capitol V. La Confraria de Nostra Senyora del Roser, la electio y obligacions dels administradors de aquella

La Confraria de Nostra Senyora del Roser fonch instituida y funda primerament en lo altar de Nostra Senyora de Sperança per lo reverent para Fra /f. 9v/

Baltezar Prat, prior del convent dels frares predicadors de la ciutat de Manresa, a vint y dos del mes de maig, any de la Nativitat del Senyor de mil sinch cents vuytanta nou, segons consta de la institutio de dita Confraria ab acte rebut en poder del reverent senyor Benet Puig, quondam, prevera y rector de la dita isglesia, die y any predits, en lo qual acte facultat, dit reverent para Fra, Baltezar Prat, de poder transferir y mudar la dita confraria y devocio della en altra capella o altar de Sant Miquel Archangel. Lo protector de dita Confraria es lo rector. La electio y nominatio, ques fa quiscun any, de dos homs de dita parrochia de Vila de Cavalls ques diuen administradors o capitans de la Confraria de Nostra Senyora del Roser, se fa lo die de Sant Peramartir, a vint y nou del mes de abril quiscun any, ab lo modo infrascrit, segons que per aço y altres coses tenen los dits parrochians de Vila de Cavalls un acte de concor- /f. 10/ dia, ells ferman, en poder del predit reverent senyor Benet Puig, a dotze del mes de octubre any de la Nativitat del Senyor de mil sis cents y vuyt, que lo dia o festa de Sant Peramartir, ques celebra la festa y offici de la Confraria de Nostra Senyora del Roser; y a mes de la missa y professo, los administradors que ales hores se troban elleigexan y anomenan dos persones, ço es, cada hu dells la sua, dels parrochians de dita parrochia; aquelles, empero, que mes temphs hauran estat que no hauran tingut dit carrech y han de passar tres anys antes nols poden anomenar y ellegir; y aquellas persones que ells anomenaran han de acceptar lo carrech de la administratio de la dita Confraria de Nostra Senyora del Roser.

Item, los dits administradors o capitans de la dita confraria de Nostra Senyora del Roser tenen obligatio de acaptar per la isglesia tot lo any en les missas de tots los diumenges y festes de manament, y possar a la caixa de dita confraria lo ques troba. /f. 10v/

Item, los dits administradors o capitans tenen obligatio de tenir al altar de Nostra Senyora del Roser provissio de ciris de cera blanca, tot lany, per tenir llum y cremar al temphs de la celebratio del Santissim Sagrament tots los diumenges y festas de precepte, pagant de diners de la lluminaria de dita Confraria.

Item, los dits administradors o capitans tenen obligatio quiscun any, a messas, de fer una aplega per les heres, general, de blat, y altre de diners vuit dies abans de la festa del dit Sant Peramartir; ço es, la aplega del blat per lo gasto de donar a menjar lo die de la festa de la confraria, y la aplega dels diners se fa pera comprar sera pera renovar lo ciri de dita confraria; ab pacte expres, en lo acta de dita concordia contengut, que tenen libertat los dits administradors per dita de Nostra Senyora del Roser, ab musicchs o sens ells, empero sis fa sens musicchs aleshores han de vendre lo dit blat y lo profit de aquell se ha de possar en comprar cera per lo /f. 11/ ciri de dita confraria iuntament ab los demes diners de la dita aplega.

## Capitol VI. Lo ciri de Nostra Senyora y les dues aplegadores de aquell

En la dita isglesia parroquial de Sant Pera de Vila de Cavalls ha un ciri que es de Nostra Senyora de Sperança; lo qual quiscun any se ha de renovar per la festa de Nostra Senyora Candelera, y per ell applegan dues dones, una della lo riu Calders, y laltre de dessa lo dit riu Calders, ous, un diumenge part altre, tot lany per les cases dels parrochians, cada una sa part de parrochia, y aixi mateix los dits diumenges que son un diumenge part altre, com esta dit, una dellas acapta



entre los parrochians, en lo cementiri, al eixent de missa, y tambe quant hi ha en dita parrochia aplechs o congregacions les dites dues dones acaptan y demanan per dit ciri, y al cap del any les dites aplegadores, vuit dies abans de dita festa de Nostra Senyora Candelera quiscun any donen compte de llurs aplegas en presentia del dit rector; y tot lo que han aplegat /f. 11v/ se possa en comprar cera pera possar en dit ciri o altrament se converteix en coses que son necessaries pera la isglesia a coneguda de dit rector y obres de dita isglesia.

Acostuman cada any, dites aplegadores, lo dia o festa ja dita de Nostra Senyora Candelera, donar a tots los qui assistexen a la benedictio de les candeles y a la missa, candelas blanques, de diner a cada hu, y lo cost de dites candelas se relleva de les dites aplegas.

### **Capitol VII. Aniversaris instituits en dita isglesia, administradors y sensals o rendas de aquells, y la missa setmanal de Valenti Singles.**

Los aniversaris fundats e instituits en dita isglesia quiscun any, certs dies manats celebrar, son los infrascrits dels quals es administrador lo dit rector de alguns dells asoles, y de altres iuntament ab los obres; lo dit rector es collector y receptor de tots los censals y rendes de dits aniversaris, los quals censos y rendes fan quiscun any, en sos deguts terminis, a dits /f. 12/ aniversaris los singulars de baix scrits.

#### **Janer**

A vint del mes de janer quiscun any en dita isglesia se celebra lo aniversari per anima de Monserrat Saledrich. Per dit aniversari fa quiscun any, a set del mes predit de janer, lo hereu del mas Guardia, de la parroquia de Sant Vicens de Calders, vint sous de pencio de censal, conforme consta de la creacio y venda de dit censal ab acte publich rebut en poder del reverent senyor Pera Costa, prevere, rector de la parroquial isglesia de Sant Fructuos de Bages, a set del mes de janer del any mil siscents y desaset. [A quitat dit Guardia, a 2 de febrer 1677, a 12 de febrer dit mes y any lo fan Vintrons y Blanquer per fermansa Joan Monros de la descontat *in hac scribania*].

A vint del mes de janer de quiscun any en dita isglesia se celebra un aniversari per la anima del reverent rector Llorens Boxero, prevera y rector de dita isglesia, per ell fundat e instituit; per dit aniversari fa quiscun any, a vint del mes de janer, lo hereu del mas Toll, de la parroquia de Santa Coloma Saserra, vint sous de pensio de censal segons consta de la creacio y venda de dit censal ab acta rebut en /f. 12v/ poder del reverent senyor Pera Farrera, prevere, rector de la parroquial isglesia de Santa Maria de Artes, a vint del mes de janer any de mil sinch cents quoranta sinch. [A 26 de mars 1683 Onofre Toll a quitat dit censal; ara lo fa Joan Serramalera y Anthoni Prat ab fermansa de Joan Monros a par en esta escrivania als 6 de abril 1683 ab pacta de quitar o millorar dins tres anys].

A vint y hu de dit mes de janer quiscun any en dita isglesia se celebra altre aniversari per anima de dit m<sup>o</sup> Llorens Boxero; per dit aniversari paga Matteu Carner y Fontanet, de Sant Matteu de Bages, com a principal, y fermaça Valenti Masferrer de Ca- /f. 13/ brianes y Bernat Vila Vandrell de la parroquia de Santa Maria de Artes, dos lliures, dotse sous, de pencio de censal quiscun any, con-

forme consta de la creacio y venda de dit censal ab acte public rebut en poder del discret senyor Gaspar Palas, notari publich de la ciutat de Manressa, als deset de desembre any mil sis cents trenta hu.

A viny y vuit del mes de janer quiscun any en dita se celebra lo aniversari per la anima de Anthoni Angla, pages, per ell instituit y fundat; per dit aniversari fa lo hereu Cura, de la parroquia de Santa Maria de Navarcles, quiscun any, vint sous de pensio de censal, conforme consta de la creacio y venda de dit censal ab acte publich rebut en poder del reverent senyor Anthoni Lluçia, prevere i rector de la parroquial iglesia de Sant Pera de Vila de Cavalls, a vint y vuit del mes de janer any mil sis cents vint i sis.

## **Fabrer**

[Als 14 de febrer se celebra aniversari per anima de Joana Quingles. Per dit aniversari paga lo hereu, a bensiment, del Hostal; dit Quingles recull quiscun any quinze sous; testament a 5 de març 1628 en poder de Anthoni Lluçia]. /f. 13/

## **Mars**

A dos del mes de març quiscun any en dita iglesia se celebra un aniversari per la anima de Guillem Badia, pastor. A tres de dit mes de març quiscun any en dita iglesia se celebra altre aniversari per la anima de dit Guillem Badia; per dits aniversaris fa quiscun any, a dos y a tres del present dit mes de març, lo hereu del mas Tapias, de dita parroquia de Sant Pera de Vila de Cavalls, dues lliures, quatre sous y sis diners de pensio de censal, conforme consta ab acte rebut en poder del reverent senyor Benet Puig, prevere, rector de la iglesia de Sant Pera de Vila /f. 13v/ de Cavalls, a dos del mes de març any mil sinch cents noranta nou.

A sis del mes de març quiscun any en dita iglesia se celebra altre aniversari per la anima de dit reverent senyor Llorens Boixero; per dit aniversari fa quiscun any lo hereu del mas Strada, de la dita parroquia de Vila de Cavalls, a vint y quatre de dit mes de març, deu sous de pensio de censal.

## **Abril**

A tres del mes de abril quiscun any en dita iglesia se celebra lo aniversari per la anima de Damiana Tapias, muller de Francesch Tapias, pages, hereu del mas Tapias de la dita parroquia de Vila de Cavalls, per ella instituit y fundat; per dit aniversari fa quiscun any, a tres del mes de novembre, dit Francesch Tapias, son marit, dotze sous de censal, segons consta /f. 14/ del encarregament y venda de dit censal ab acte rebut en poder del discret m<sup>o</sup> Gaspar Palas, notari public y ciutada de Manressa, a tres de novembre any mil sis cents vint y set.

A deu del mes de abril quiscun any en dita iglesia se celebra altre aniversari per la anima del dit Senyor Reverent Llorens Boxero, per dit aniversari fa quiscun any lo hereu del mas Tosques, de la parroquia de Sant Joan de Olo, a deu de dit mes, quatorze sous de pensio de censal, conforme consta de la creacio y venda de dit censal ab acte rebut en poder del reverent senyor Francesch Riquer,

prevera, vicari de la parroquial iglesia de Nostra Senyora de Sallent, a deu del mes de abril any mil sinch cents sinquanta tres.

### **Maig**

A sinch del mes de maig quiscun any en dita iglesia se celebra lo aniversari per la anima de Barbara /f. 14v/ Manganella, donzella; per dit aniversari fa quiscun any lo hereu del mas Martorell de Bell Lloc, de la parroquia de Santa Maria de Sallent, a tretze del mes de janer, vint sous de pencio de censal, ab acte rebut en poder del discret Magi Calvo notari publich y ciutada de Manressa, a tretze de janer any mil sinch vuytanta tres.

### **Juny**

A dos del mes de juny quiscun any en dita iglesia se celebra un aniversari per la anima del reverent senyor Pera Noguerol o Noguer, prevere, rector de la iglesia parroquial de Sant Pera de Vila de Cavalls.

A tres de dit mes, quiscun any, en dita iglesia se celebra altre aniversari per la anima de dit reverent senyor Pera Noguerol o Noguer; per dit aniversari, fa lo hereu del mas Torra, de la parroquia de Sant Esteve de Granollers de Vich, com a fer- /f. 15/ mança trenta sous de pencio de censal, quiscun any, a tres de dit mes de juny conforme consta de la creacio y venda de dit censal ab acte rebut en poder del discret m<sup>o</sup> Jaume Feu, notari publich y ciutada de Barcelona, a tres del mes de juny any mil sinch cents sexanta tres.

### **Juliol**

A vint y tres del mes de juliol quiscun any en dita sglesia se celebra aniversari de m<sup>o</sup> Guillem Nogarol, prevere y rector de dita iglesia; per dit aniversari fa, quiscun any, a vint y dos de dit mes lo hereu del mas Canyellas de la parroquia de Santa Maria de Orta, vint y dos sous de pencio de censal, (y ara paga lo hereu Abadal de la parroquia de Sant Joan de Vinyo, com a tenint y possehint dit mas Canyellas) segons consta ab acte de la creacio y venda de dit censal rebut en poder /f. 15v/ del reverent senyor Joan Argemir, prevere vicari de la iglesia parroquial de Santa Maria de Moia, a desavuit de dit mes de juliol, any mil sinch cents quoranta sis.

### **Agost**

A vint y sinch del mes de agost quiscun any en dita iglesia se celebra aniversari per la anima de Francesch Tapias; per dit aniversari paga quiscun any lo hereu del mas Tapias, de la dita parroquia de Vila de Cavalls, deu sous, conforme consta en lo testament de dit Francesch Tapias, rebut en poder del discret Gaspar Palas, notari public ciutada de Manressa, die y any en aquell contengut.

A diset del mes de agost quiscun any en /f. 16/ dita iglesia se celebra lo aniversari per la anima de Joan Canadell; per dit aniversari fa quiscun any, a quinse

de dit mes, lo hereu del mas Oliveras, de dita parroquia de Vila de Cavalls, deu sous de pencio de censal.

A divuyt de dit mes de agost en dita isglesia se celebra quiscun any aniversari per la anima de Pera Angla, pages; per dit aniversari fa quiscun any lo hereu Carner y Fontanet de Sant Matteu de Bages, conforme consta ab acte en poder del discret Gaspar Palas, notari public ciutada de Manressa, als diset de dezembre any mil sis cents trenta hu.

## Setembre

A deu del mes de setembre quiscun any en dita isglesia se celebre altre aniversari per la anima del dit m<sup>o</sup> Llorens Boxero, prevere y rector, per dit /f. 16v/ aniversari fa quiscun any a set del mes de agost, lo hereu del mas Rovira, de la parroquia de Sant Julia de Vilamirossa del pont de Manlleu, vint y dos sous de pencio de censal segons consta de la creacio y venda de dit censal ab acte rebut en poder del discret Salvi Beulo, notari public ciutada de Vich, a set del mes de agost any mil sinch cents desaset.

[A] 18 de setembre se celebra quiscun any aniversari per Monserrat Oliveres; paga per dit aniversari Francesch Oliveres, son fill, de Navarcles, vint sous, dich 1 Ll. testament a 7 de agost 1637, en Vila de Cavalls a 23 de setembre 1671; se encarrega Francesch Elias xx lliures a censal, consta en Navarcles en poder de Pera Gay, prevere de Navarcles, dit aniversari de Francesch Oliveras, son pare, 1 ll., 9 sous.

En la quaresma quiscun any se celebren dos aniversaris comuns y generals los dies que apar a dit rector mes convenients y no impeditos, los quals aniversaris fan quiscun any a dita isglesia, a dotse del mes de setembre, lo hereu del mas Riera, y lo hereu del mas Cabanas, y lo hereu Vilargunter, pagesos de la parroquia de Santa Maria de Olost; vint y nou sous de pencio de censal, acta en la scribania publica de Vich, en poder de Pere Joan Travech, notari, a 12 de setembre 1640.

Ço es lo hereu Riera vuit sous	VIII s.
Lo hereu Cabanes dotse sous	XII s.
Lo hereu Vilargunter nou sous	VIII s.
Y lo hereu del mas de la Dacira de Olost	I s. /f. 17/

## Octubre

A dos de octubre quiscun any en dita isglesia se celebre aniversari per la anima de Beneta Strada, per ella instituit y fundat; paga lo hereu Strada, de la dita parroquia de Sant Pere de Vila de Cavalls, quiscun any, quinze sous a dit aniversari conforme consta ab lo testament de la dita Beneta Strada, rebut en poder del reverent senyor Hyacintho Puig, prevere, rector de dita isglesia, dia als dinou del mes de setembre any mil sis cents trenta sinch, pagan se dits quinze sous quiscun any a dos de octubre. [es quita a 29 de febrer 1676].

En la isglesia predita de Sant Pera de Vila de Cavalls se celebra quiscun any una missa setmanal per anima de Valenti Singla, pages, hereu del mas Singla, de la parroquia de Santa Maria de Talamanca; per ella paga /f. 17v/ quiscun any, a la festa de Nadal, lo hereu Singla, y ara paga dita caritat de dita missa Anthoni

Joan Tatger, hereu del mas Tatger de la parroquia de Santa Maria de Talamanca (*en blanc*) a forma de Joan (*en blanc*) pages de (*en blanc*) terme de Talamanca, conforme consta en appochia nou anyades en poder de (*en blanc*) a 3 de juny de 1648, de Talamanca, sinquanta reals, a dita festa de Nadal.

**Capitol VIII. Les dos almoynas de pa ques a costumen de donar quiscun any y les diades en les quals se donen, y los officis que en elles se fan, y lo numero dels preveres hi assiteixen.**

Les dos almoynes de pa ques donen quiscun any a les portes de la parroquial iglesia de dit Sant Pera de Vila de Cavalls no tenen renda fundada sino que se aplega, a messes, entre los parrochians de devocio de cada hu; lo carrech de aplegar, pastar y donar dita almoyna va per torn entre les cases de dits parroqui-ans de Vila de Cavalls. La una delles se dona lo dilluns de Pasqua de Resurectio; aqueix die se diu tercia cantada antes de la missa, his canta lo offici de la festa, assisteixen aqueix /f. 18/ dia tres o quatra preveres y sels dona a cada hu sinch sous. Laltre se dona lo dia y festa de Sant Lluch Evangelista, a devuit del mes de octubre; aquex dia tambe se diu tersia cantada, y apres se canta lo offici del Sant; assisteixen aquex dia deu o dotze preveres; a cada hu dells se dona sinch sous de caritat y no a dinar, y feta la professo y benehit lo pa de la almoyna, se fan absoltas generals per los vassos, cantades

**Capitol VIII: Los cantars generals de tots los dilluns de la quaresma y de entre any, les caritats de dits cantars, y de les sepultures, novenals, capdanys y regonaxenses, y les caritats de les missas baixes del baci de les animas, y los drets ecclesiastichs.**

En la dita iglesia parroquial de Sant Pera de Vila de Cavalls se acostuma, tots los dilluns de la quaresma, no esdevenit se en ells festa de precepte, celebrar cantars generals per les animas de purgatori, y, antes o apres de la missa cantada, /f. 18v/ se han de cantar laudes de defunts, y apres se diuhen tres absoltes generals cantades; la primera al peu del altar mayor *pro sacerdotibus*; la segona al portal de la iglesia *pro benefactoribus*; y la tercera per tot lo cementiri *pro omnibus fidelibus defuntis*; donan a cada prevere sinch sous del baci de les animas; la mateixa caritat se dona en tots los altres cantars generals de entre any, en totes les sepultures, novenes, capdanys, y regonexenses; en la dita iglesia de Vila de Cavalls se donan a cada prevere dos reals y a dinar, y si no donan dinar tres reals.

Acostumes en la dita iglesia de Vila de Cavalls, quant se mor algun cap de casa o altra persona principal de la casa, de celebrar li en continent, seguida la sua mort, les trenta tres missas de trentanari ab les set missas de repos, y de fer li tots los dies del any del plor offerta de pa y vi y llum en dita iglesia.

En totes les dites sepultures tant solament te lo dit rector, ultra la sua oblatio y caritat, /f. 19/ un sou de majoria y vuit diners de creu; y ni es te per dret de teratge, tant dels cosos grans com petits que son de la parroquia, set sous; y per dret de extrama unctio te dos sous y mitg, dic, 2 sous, 6 diners.

Per la caritat de les misses baixes que diu lo dit rector, o altre per ell, del baci de les animas per cada missa li donan los obres de dita iglesia quatre sous aixi

en les festes com en los dies fayners. [Se donan ara 6 S. per las missas del baci de les animas; y resant un nocturno y laudes de morts. 8 sous entre dit nocturno y missa. Fou dada esta facultat de distribuir axis lo baci de animas en est nostre bisbat en lo (en blanc) de maig del any 1691].

**Capitol X. Numero de les casas y masos dels parrochians de la parroquia de Vila de Cavalls, quants delmers o decimadors reben en dita parroquia lo modo y manera ques paga lo delma y primicia de tots los grans, verema, olives, canem y formatges.**

1. Primo, la casa ab unas pochas de terras de la rectoria.
2. La casa y mas del Lluçia
3. La casa y mas del Hom
4. La casa y mas Estrada
5. La casa y mas Oliveres /f. 19v/
6. La casa y mas del Puigmarti
7. La casa y mas del Soler Jover
8. La casa y mas del Angla
9. La casa y mas del Golovart
10. La casa y mas del Oller
11. La casa y mas de Montpedros
12. La casa y mas de Vilasecha
13. La casa y mas de las Tapias
14. La casa ab unas poques de terras de Joana Quingles
15. La casa y mas de les Quingles
16. La casa y mas del Canadell
17. La casa y mas del Manganell
18. La casa y moli den Vilaro altrament dit den Grau.
19. La casa y moli den Gatia altrament dit del Pont.

Pagan los predits parrochians lo delma y /f. 20/ primicia de tots los grans en garba, de poch anys ensa a la novena, ço es, de vint y set, de tres dues de delma y una de primicia y aixi mateix de la verema y canem de les olives, empero diuen dits parrochians pagan mix delma.

*Formatges.* Totes les demunt dites cases y masos (exceptats los molins, la casa de Joana Quingles, la casa y mas del Golovart, y la casa y mas del Hom, y la casa y mas de Moltpadros) fan y pagan a dit rector primicia de formatges; ço es, las casas de dessa lo riu Calders vuyt formatges, los quals lo senyor rector passat m<sup>o</sup> Benet Puig, de paraula, los redui a quatre formatges; y les cases de della lo dit riu Calders fan y pagan quatre, los quals tambe lo dit m<sup>o</sup> Benet Puig, de paraula, los reduhi dits formatges a dos formatges; es veritat que nos troba que los dits molins, ni la casa de Joana Quingles, ni la casa del Golovart, ni del Hom, ni de Montpadros, hayan pagats la primicia /f. 20v/ de dits formatges, empero en tots los caphsbreus y moltas scriptures reconditas en la scrivania publica de la dita parroquial iglesia se troba estar dits masos del Golovart, del Hom y dits molins, si tenen bestiar, en fer y pagar la primicia de dits formatges aixi com los demes masos de dita parroquia. En casa y mas de Montpadros, y terras que son de della lo cami real, no pren ni reb lo dit rector primicia de grans, ni llana, canems, ni formatges; sols reb en dita casa, que son com esta dit de della lo dit ca-

mi real, dos cortans de forment de conreus y los drets ecclesiastichs.

*Llana.* La primicia de llana pagan desta manera; ço es, la casa y mas del Lluçia, un vello, y totes les altres cases y masos alt dits (exceptats los dits molins y la casa de Joana Quingle y la dita casa y mas de Montpedros) x vello, pagadora dita primicia de llana y formatges a la festa de Nostra Senyora de Agost /f. 21/ o per Sant Joan de juny.

*Decimadors de Viladecavalls.* En la dita parroquia de Vila de Cavalls hia sinchs delmers o decimadors, sens lo rector; ço es, en la part de la parroquia de dessa lo riu Calders, dos, es a saber: lo senyor Planella de Talamanca y lo reverent Paborde o capitol de la Seu de Manressa; los quals se parteixen per iguals parts lo dit delma; y prenen y reben en los masos de les Oliveras, del Puigmarti, del Soler, y en alguna partida del mas Angla, y en alguna partida del mas Llucia, y en alguna partida del mas Estrada.

En la part de la parroquia de della lo dit riu Calders, tres; ço es, en un corto lo hereu Payssa del mas Payssa, de la parroquia de Sant Feliu de Monistrol de Calders; y lo senyor Joan Francesc Brossa, cuitada honrat de les ciutats de Vich y de Barcelona, los quals tambe se partexen lo dit delme per iguals parts, y prenen y reben en las terras de casola /f. 21v/ de Navarcles y en los masos del Golovart, de Montpadros, del Oller de Vilasecha y de les Tapias, y en alguna partida del mas Manganell; y en laltre corto lo hereu del mas Arola, de la parroquia de Sant Vicens de Calders, lo qual pren y reb a soles lo dit delma en lo mas Quingles, y en alguna partida del mas Canadell, y en alguna partida del mas Manganell, y en les terras den Torra de Calders, den Blanquer, del mas Collell, en lo mas de la Noguera, y en les terras den Vila y den Paloma de Artes.

*Alous.* Lo rector pren y reb delma y primicia en tot lo mas Partegas, en tot lo mas Hom y en la major part del mas Llucia, y en molta partida del mas Angla, y en molta del mas Strada, y en algunas peses de terra del mas Puigmarti, y en alguna peça de terra del mas de les Oliveres y en la major part del mas Canadell, y en algunas peças de terra del mas de les Tapias, y en alguna peça de terra del mas /f. 22/ de les Quingles, y en algunas peças de terra del mas Oller, y del mas Casaldeu, a ell unit, y en alguna peça de terra del mas Manganell, y en altres honors y possessions que, per no saber les, ni per no saber los senyors de les demunt dites peças de terra, no se exprimexen ni se expacifican assi, no entenen ni prenent preiudicar ni a dits senyors delmers o decimadors, ni a dit rector, ni asos successors, si altre cosa mes clara se trobara en esdevenir.

**Capitol XI. Los masos que fan y prestan o pagan quiscun any conreus per les caritats de la celebratio de les demunt dites vint y set missas dites missas de menjars o conreus.**

Los masos que fan y pagan quiscun any a dit rector, a messas, lo forment baix scrit per obs de les caritats predites, de la celebratio de les vint y set missas de menjars o conreus que ha /f. 22v/ de dir lo dit rector quiscun any, des de la festa de Sant Joan de Juny fins a la festa de la Nativitat de Nostra Senyora de setembre, son los següents:

Primo, lo mas Partegas te y posseheix lo hereu Serra Malera, dos cortans de forment net y rebedor

ii cor.

Item, lo mas del Hom fa y paga quiscun any, dos cortans de conrreus	ii cor.
Item, lo mas Strada y mas Tovars a ell unit quatre cortans	iiii cor.
Item, lo mas Oliveres y mas Novell, a ell unit, tres cortans; dos per lo mas Oliveres y un corta per lo mas Novell	iii cor.
Item, lo mas Llucia y los masos de la Riera y Llucianes a ell units, sis cortans, dos cortans per quiscun mas.	vi cor.
Item, lo mas Puigmarti, dos cortans	ii cor.
Item, lo mas Soler Jover, dos cortans	ii cor.
Item, lo mas Angle y lo mas Gras a ell unit quatre cortans, dos per quiscun mas /f. 23/	iiii cor.
Item, lo mas Golovart y lo mas Joan a ell unit quatre quartans, dos per quiscun mas.	iiii cor.
Item, lo mas Oller y lo mas Casaldeu a ell unit quatre cortans, dos per cada mas	iiii cor.
Item, lo mas Manganell y lo mas Trullas a ell unit tres cortans, dos per lo mas Manganell y hun per lo mas Trullas	iii cor.
Item, lo mas Canadell y lo mas Robiol a ell unit quatre cortans, dos per quiscun mas	iiii cor.
Item, lo mas Quingles y lo mas Poal tres cortans, dos per lo mas Quingles y un per lo mas Poal	iii cor.
Item, la casa y terras de Joana Quingles un corta	i cor.
Item, lo mas Noguera, lo qual te y possehex en Vila dels Solers de Artes /f. 23v/ dos cortans	ii cor.
Item, lo mas Tapias y los masos Trullas, Casademunt als. Bachallar, quatre cortans	iiii cor.
Item, lo mas Vilasecha, dos cortans	ii cor.
Item, lo mas Montpadros, dos cortans	ii cor.
Item, lo mas Oliveres de Montpadros, dos cortans paga en mas de Otzinellas	ii cor.
suma	iiii q viii cor.

## Capitol XII. Los censos que reb quiscun any lo dit rector per raho desa rectoria.

Lo rector de la dita parroquial isglesia de Vila de Cavalls, los censos annuals que reb quiscun any en dit nom son los infrascrits y dels particulars devall scrits.

Primo, del hereu del mas Oliveres, de la dita parroquia de Vila de Cavalls /f. 24/ sinc sous, ço es, quatre sous per lo mas Oliveres, y un sou per lo mas Novell, pagadors quiscun any a Nadal = V sous.

Item, fa lo hereu del mas Golovart, a la dita isglesia de Vila de Cavalls, mitge



cortera de ordi pagador a Nostre Senyora de Agost, y es per una peça de terra en alou del benefici de Sant Salvador, unit a dita isglesia de Vila de Cavalls = VI cortans

Item, reb del hereu del mas Angla, de dita parroquia, per lo mas Gras, ques en alou de la dita isglesia, sinc sous y mix a la festa de Nadal = V sous i VI diners.

Item, reb del hereu del mas Canadell, de dita parroquia, per les terres te en alou del benefici de Sant Salvador, deu sous a dita festa de Nadal = X sous

Item, reb del hereu Abadal, de la parroquia de Sant Joan de Vinyo, com a /f. 24v/ tenint y possehint lo mas Robonia, de la parroquia de Santa Maria de Orta, a la festa de Santa Maria de Agost, quinze sous = XV sous.

Item, reb del hereu del mas Bertran, del pont de Cabrianes, parroquia de Sant Jaume de Oztinellas, lo ha tenint y possehint lo moli den Gabia en alou del benefici de Sant Salvador, quiscun any, a la festa de dita Nostra Senyora de Agost, divuit sous = XVIII sous.

Item, reb del hereu del mas Alzina de Robio, de la parroquia de Sant Andreu de Calters, com a tinent y possehint lo mas Cerarols en alou del benefici de Sant Salvador quiscun any a la festa de Nadal, un parell de gallines = II gall.

Item, reb del hereu del mas de la predita parroquia de Sant Jaume de Oztinellas, per les terras que te en la parroquia /f. 25/ de Vila de Cavalls en alou del benefici de Sant Salvador, quiscun any a la festa de Nostra Senyora de agost, mitja cortera de ordi = vi cortans.

[Nota. que als 11 de maig 1682 los sensos del mas de Olzinelles fou reduit a tres cortans per no trobarse titol, pledejat dos anys en la Curia de Manresa del senyor Dega, elegit per una part y altre lo Dr. Gabriel Fabregas rector de Artes ab decret del senyor Vicari General, lo Deganat de Manresa, en poder de Pera Pujol notari de Moya].

Item, reb del hereu del mas Lluçia de la dita parroquia de Vila de Cavalls, a la festa de Nadal, quoranta vuit sous per diversas peças de terra te en alou de la dita isglesia de Sant Pera de dit Vila de Cavalls = II ll., VIII sous.

Item, reb del hereu del dit mas Lluçia, quiscun any, un parell de gallinas pagadoras a la festa de Tots Sants = II gall.

Item, reb del hereu del dit mas Lluçia un nado, ço es, la un any donan un cabrit, y laltre un anyell.

Item, reb quiscun any del dit hereu del mas Lluçia, un porcell.

[Item, fa la casa del Lluçia quiscun any un pollastre = 1 pollastre]. /f. 25v/

### **Capitol XIII. Los mals y carrechs que fa la rectoria de Vila de Cavalls quiscun any.**

La rectoria de Vila de Cavalls fa quiscun any a la quarta, ab duas pagas, una lliura divuit sous y sis diners dich: 1 ll., 18 sous, 6 diners.

Item, fa per lo benefici de Sant Salvador a la dita isglesia de Vila de Cavalls, unit ab duas pagas, sis sous y dos diners, dich: 6 sous i dos diners. [Per la nova taxa feta en lo any 1702 fa de quarta, ab dos pagas, 2 ll., 1 sou, y lo benefici de Sant Salvador resta franch y no se ha tocat res].

Item, fa la dita rectoria al sculado, ab duas pagas, deu sous: 10 sous, 10 diners.

[Item, fa la isglesia de Vila de Cavalls al batallo: 2 ll., 10 sous].

[Item, per lo benefici de St. Salvador unit a dita sglesia en Vila de Cavalls, vuyt sous, dich: 8 sous].

Item, fa per dret de visita, una lliura, divuit sous y sis diners: 1 lli., 18 sous i 6 diners.

### **Capitol XIII. Lo ciri de Sant Salvador; lo offici que a sis de agost quiscun any se fa en la isglesia de dit /f. 26/ Sant Salvador.**

En la isglesia y capella de Sant Salvador, constituïda dins la parroquia de Vila de Cavalls, hi ha un ciri de cera lo qual se fa his renova quiscun any de aquesta manera: que acostumen dos personas, per llur devocio, de fer una aplega de diners, vuit o quinze dies abans de la dita festa de Sant Salvador, entre los parrochians de la dita parroquia de Sant Pera de Vila de Cavalls; y los diners que se troban en dita aplega, serveixen per comprar cera pera renovar lo dit ciri; y estas dos personas, ques diuhen capitans, se muden quiscun any.

Acostumes a sis del mes de agost, que es la festa major de dita isglesia y capella de Sant Salvador, de cantar la missa y apres de cantada es costum y practica lo rector ab son escola y cantors anar a dinar a la casa del mas Canadell.

En la parroquia de Vila de Cavalls noy ha hospital /f. 26v/ ni tampoc causas pies. Quant sé esdeve que algu de dits parrochians mor, les persones de la casa de dit defunt tenen de cercar persones pera portar lo cos del defunt, per no haver en dita parroquia offici de cosser, a la sepultura.

Finalment se acostuma en la dita isglesia y parrochia de Vila de Cavalls, en les proffessions ques fan dintra de la parrochia com fora della; lo fer portar ganfanons y llanterna specta y pertany als obres; y lo fer portar la creu specta al rector; aixi ses vist fer sempre. [Nota als 6 de maig de 1651 jo Emanuel Potellas prevere i rector de Vila de Cavalls encomani a Pere Manganell me aportas la creu de plata per lo cami de la proffesso de Sant Valenti, y Jaume Escaiola, mosso de la Estrada, aqueix any obrer, li feu despollar lo sobre pellis y ell prengue la creu, y no volgue dit Pera Manganell la aportas, y axis, de las horas en sa, sempre los obres la an feta aportar y a mi dit rector me a estat molt be, *manu propria* 8 de setembre 1657 y tambe la fan portar a la professo de Sant Salvador dits obres. *Teste Populo.*] /f. 27/

Als 12 de fabrer any 1646 Antoni Cura, teixidor de llini, de la parroquia de Santa Maria de Navarcles y Francesch Cura, son fill, han fermat y iurat un acta de creatio de censal de pencio de dotsse sous y propietat de dotse lliures, dic 12 lliures, a Cathalina Gosses, muller de Joan Gosses, y dita Cathalina Gosses, dit die y any dalt dits, ha contingudes dites dotse lliures. Al reverent Hyacintho Puig, rector de la parroquial isglesia de Sant Pera de Vila de Cavalls, y a sos successors, y als obres de dita isglesia que avuy son y seran, per la celebratio de un aniversari per la anima y dels que te obligatio a Deu pregar celebrador quiscun any en la dita isglesia de Vila de Cavalls per lo rector qui es y per temphs sera dic 12 sous. Es lo acta en poder del Senyor Joseph Serna y Passa, notari de Navarcles, die y any dalt dits. [Es quitat lo quitar mossen Francesc Cura, prevere, a 24 de juny 1669, y als 5 de juliol perque ditas 12 lliures a censal Antoni Angla, pages de la parroquia de Vila de Cavalls, consta en poder del reverent rector de Navarcles, dit die y mes y any 1669]. /f. 27v/

A quinse del mes de fabrer se selebra en la isglesia parroquial de Sant Pere de Vila de Cavalls un aniversari per anima del reverent Hijacinto Puig, olim rector

de la parroquial iglesia de Sant Pere de Vila de Cavalls, com apar ab son testament pres en poder de Joan Serra, notari de la ciutat de Manresa, en lo mes de febrer de 1650, dich mil sis sens sinquanta, de propietat de sinquanta lliures de pensio de sinquanta sous. Lo qual se encarrega Pere Lucìa hereu y propietari del mas Llucià, de la parroquia de Sant Pere de Vila de Cavalls, com apar ab acta en poder de dit Joan Serra, notari de Manresa, en lo mes de desembre 1651, dich mil sis sens sinquanta hu: no es, tret : 2 lliures, 10 sous.

A vint y hu de febrer se celebra un aniversari per anima de Violant Lluciana, muller que fou de Pere Llucià, com apar ab testament pres en poder del reverent Hyacinto Puig, olim rector de Vila de Cavalls, consta en esta escrivania de Vila de Cavalls; y per dit aniversari paga lo hereu Lucìa quinse sous per virtut de dit testament, y axis me a pagat a mi Emmanuel Potellas, rector de Vila de Cavalls, los anys 1652 y 1653, y no y a acta que se age encarregat dit sensal que es de propietat de quinse lliures y de pensio de quinze sous = 15 sous. /f. 28/

Als deset de agost se celebra en la parroquial iglesia de Sant Pera de Vila de Cavalls un aniversari tots anys per anima de Joan Canadell, y per dit aniversari fan Pere Llucià, fermança y pages de esta parroquia de Vila de Cavalls y Francesch Escaiola, pages, natural de la parroquia de Navarcles, principals, deu sous, als 7 de janer; los quals proseixen de lluisio y quitatio que feu Pere Oliveres pages de Vila de Cavalls, conforme consta ab acta rebut en poder del reverent senyor Joseph Serra y Paissa, rector de Navarcles, lo qual prengue m<sup>o</sup> Jaume Maimir, prevere, vicari de Navarcles, com a son substitut als 7 de janer 1654.

Item, se celebra en la iglesia parroquial de Sant Pere de Vila de Cavalls un aniversari tots anys per anima de Jaumeta Comas, viuda relicte de Joan Comas, pages de la parroquia de Santa Maria de Sererols, sufragania de Suria, filla de Francesch Tapias i de Damiana de aquell muller, hereu de dita casa de las Tapias, per charitat de deu sous de plata o la valua de ells, als 20 de setembre tots anys sino sera impedit consta ab lo codicil fet en poder de mi, Emmanuel Potellas, rector de Vila de Cavalls, als 8 de agost 1657; lo testament es en poder de m<sup>o</sup> Gaspar Paley, notari de Manresa, any 1620; sempre y quant dit Tapias quitara dit censal a de esmanar deu lliuras de plata, y quil pendra correspondra deu sous de plata. [Consta ab acta a 11 de setembre 1664 en poder de Gaspar Madriguera, notari de Manresa, se encarrega Jaume Tapias, de sensal los dos deu sous de plata]. /f. 28v/

Item, se an de selibrar dos aniversaris als 4 de setembre per anima de Aleix Estrada consta ab testament pres per lo Reverent Pere Gras, rector de Navarcles, a 29 de agost de 1662 y per encara no se es marsat dit censal o si vol lo Rector dira un aniversari y dos missas baixas, esta a sa dispositio y llibertat

Valenti Estrada, pages de la parroquia de Viladecavalls, quita la sobredita vinya, y nos deposa las vint y sinch lliures per dits aniversari y missas baixas als 26 de janer de 1671; las prengueran Pere Oliveres, obrer, y lo rector, consta ab acte en poder de Pere Gras, rector de Navarcles, die sobredit, y lo pregue lo (...) de Navarcles a 2 de maig 1671.

Item, als 5 de febrer se a de celebrar un aniversari per anima de Pere Manganel per la charitat de 15 lliuras, consta en poder de mi, Emmanuel Potellas, prevere y rector de Vila de Cavalls, ab testament als 18 de janer 1663; y se esmersaren ditas quinze lliuras a censal a 10 de febrer 1664, las quals se encarragaran Magi Altimes y Isidro Carrera, pagesos de Sant Fructuos de Bages, y Joan Golovart, hereu del mas Golovart, de la parroquia de Sant Pere de Vila de Cavalls; consta en poder del reverent Pere Seny, rector de Navarcles, dit die, mes y any; y

tambe se feu la diffinitio als marmassors, y los sobre dits son principals y es lo acta tret.

Item, a 19 de juny tots anys se a de celebrar una missa baixa per anima de Francesch Estrada, pages, hereu del mas Estrada, parrochia de Vila de Cavalls, y vol sia dant per son hereu 4 lliuras de plata; consta ab testament en Vila de Cavalls, a XX de juny 1658, y sel encarrega Valenti Estrada, hereu del mas /f. 29/ Estrada, a censal, a 11 de setembre 1664; consta en poder de don Gaspar Madriguera de Manresa.

Item, se a de celebrar en la iglesia de Sant Pere de Vila de Cavalls un aniversari per anima de Antonia Golovarda, dexada de Pere Golovart, pages, de la parrochia de Sant Pere de Viladecavalls, tots anys a 24 de setembre, per la charitat de quinse sous; consta en son codicil pres en poder de mi, Emmanuel Potellas, prevere y rector de Vila de Cavalls, als tretse de setembre mil sis cents cinquanta quatre, que mori dita Golovarda a 24 de setembre 1661; y a mi, sobre dit rector, me pagaren Magi Altimires y Isidro Carrera, pages de Sant Fructuos, curador de la casa del Golovart, y tambe Joan Golovart, hereu de dit mas Golovart, dos anyadas de dit aniversari, so es, 1 lliura, 10 sous, a 3 de febrer 1664, que trobaran sen fa mensio a 6, en acta en poder del notari Pere Gras de Navarcles, mes, die y any sobre dit, y lo dit reverent predit ne fas fe, y ne ha acta en poder de Gaspar Madriguera, notari de Manresa, lo any 1688, poch mes o menos. /f. 29v/

A 13 de dezembre se an de dir tres aniversaris per anima de Valenti Canadell, so es, a beneplacit del rector de dir dos aniversaris corrents y dos missas baixas com fou la ordinatio de la iglesia; consta ab testament fet en la parroquia de Vila de Cavalls, a set de dezembre mil sis sens sexanta tres, ab lo qual consigna per dits aniversaris un sensal li fa y presta Jaume Gibert, de Sant Fructuos, dos lliuras, dich 2 lliuras, a 24 del mes de agost, com consta ab acta de dit censal en poder del Rector de Sant Fructuos a (*en blanc*) del mes de agost del any (*en blanc*), y a especial obligatio diuen un capdany. Lo qual censal compra Valenti Canadell, sobredit, a Joan Brocardes y a Margarida Brocardes, y ab consentiment dels curadors, consta en poder de Jaume Berges, prevere de Sant Fructuos, a 2 de abril 1645, y promet fer lo tenir y valer etc.; es en lo acta ab les escripturas de la compra feu dit Canadell. Lo acta de esmers de dit censal es a Sant Fructuos. Ara paga lo Magi Altimiras de la Casa Nova, comensa lo any 1675 per virtut de una pessa de terra, de vuy plantada, compra als hereus de Jaume Gibert, consta en poder de Joan Oliveres notari de Manresa, any 1674, poch mes o menos. /f. 30/

Nota que als catorse de setembre de 1664 Jaume Tapias se en carrega, a censal deu sous de plata, de deixa Jaumeta Comas y Tapias en son codicil per un aniversari consta en poder de Gaspar Madriguera, notari de Manresa, die, mes y any, sobredit: 10 sous.

Item, se a de celebrar en la iglesia de Vila de Cavalls, a 19 de agost, tots anys una missa baixa per anima de Francesch Tapias, hereu del mas Tapias, fill de Joan Comas de Serarols y de Jaumeta Comas y Tapias, hereva del mas de las Tapias, de charitat de quatre sous; consta ab testament fet en poder diuen de m<sup>o</sup> Joan Serra, notari de Manresa, en lo mes de agost de mil sis cents xexanta tres, dich 4 lliuras. /f. 30v/

Nota. De la charitat de 5 lliuras fa lo mas Raball de la parroquia de Santa Maria de Talamanca per anima de Valenti Singla, pages y hereu del mas Singla; de dita parroquia, se esmarsa dit sensal a 28 de octubre 1612, consta en poder de Magi Calvo, notari de Manresa, y fermansas Rafel Vila y Joan Vila, pagesos, tambe de dita parroquia en favor de Anthoni Joan Tatger pagesos de dita parroquia;

y dit Tatger lo bene a Valenti Singla, pages de dita parroquia, a 22 de octubre 1636, consta en poder de Benet Font, notari de Manresa, y cobra molts anys lo rector de Tatger, consta de tres apogas en Talamanca: la una, a 9 maig a 30 de juny 1648, en poder de Pere Vilalta, rector de Talamanca, i las dos en poder de Joseph Clavim, notari tambe de Talamanca, lo consigna Fermi Singla, lo dit censal, a 22 de juny 1662, a la iglesia de Viladecavalls en poder de dit Benet Font, notari de Manresa. [Nota que, ab sententia, fonch condemnat Ramon Vila, pages, hereu de la Vila de Talamanca, com a fermansa, a pagar a dit Fabrega i al reverent Capesiry, consta en plet, die y any, en poder m<sup>o</sup> Rocafort, notari de Manresa, i de la cort de Talamanca, a 18 de maig 1665].

[Lo any 1668 lo senyor don Pedro vene la heretat de Raball, me apar poc mes o menos me aposi consta en poder de Benet Font, notari de Manresa].

[Als 14 de maig 1672 Ramon Vila me presenta unas lletres de la Real Audiencia, consta en poder de Agustí Tolades, notari real de la ciutat de Manresa]. /f. 31/

Item, se an de celebrar en la parroquia de Sant Pere de Viladecavalls sis aniversaris pera anima del molt illustre Geroni Colderram, canonge de la Seu de Vich y rector, que fou de Viladecavalls, com consta en son ultim y valit fet en poder de Joan Batista Oriol, notari de la ciutat de Vich, lo seran a 26 de agost, que mori dit Senyor canonge; se esmersa lo sensal a 21 de agost de 1666, lo qual fa Pera Coma Pregona, pages de la Sant Quirze de Safage, principal, Joseph Tos, negociant, pages de Sant Fructuos de Catellterçol y se celebra un mes a part altre a 26, acceptat lo mes de desembre que se a de celebrar a (*en blanc*).

Lo acta del esmers es en poder de Joan Francesc Vila, notari de Vich, a 8 de agost de 1666; lo acte de consignatio a la iglesia de Viladecavalls y en poder del sobredit Baptista Oriol, a 27 de abril 1667; lo testament del canonge Geroni Coll-derram en poder de dit Oriol, a 4 de juliol de 1663, notari de Vich. /f. 31v/

Item, a la iglesia de Sant Pere de Viladecavalls fa Antoni Angla, pages, hereu del mas Angla, de la parrochia de Sant Pere de Viladecavalls, dotse sous de pensio de sensal per aniversari per la anima de Chaterina Goses, los quals feia y prestava Anton Cura taixidor de lli de Navarcles, los quita m<sup>o</sup> Francesc Cura, prevere, fill y hereu de dit Antoni, a 24 de juny y 1669, y sel encarrega dit Antoni Angla a sinch de juliol any sobredit mil sis sens xixanta nou; consta en poder del reverent Pere Gras, prevere, rector de Navarcles, ab poder o acta pres de quitar o donar fermansas dins sinch anys, pensio 12 lliuras

Item, fa y presta Joan Soler Vicens, pages y hereu del mas Soler Vicens, de la parrochia de Sancta Maria de Navarcles, vint y sinch sous de pensio de censal per dos aniversaris, o un aniversari ab dos missas baixas a coneguda del rector, a 2 de maig, tots anys, ab acta de quitarse o millorarse consta en poder del senyor rector de Navarcles, a 2 de maig 1671, y proceixen de una quittatio de una vinya feu Valenti Estrada, hereu del mas Estrada, en poder de Pere Gay, notari de Navarcles, a 26 de janer 1674. /f. 32/

A 3 de maig 1671 en poder de Pere Gras, prevere, rector de Navarcles, consta com Valenti Puig Marti se encarrega las vint lliuras de propietat y pensio de 20 sous feya y prestava Pere Cura, pages de Navarcles, a 28 de janer, per aniversari per anima de Antoni Angla, y missa baixa ab 3 absoltas y llitania; y dona per fermansa a Pau Soler de Viladecavalls, son sogre, ab pacta que dins 3 anys avian de obligar a dit Cura, com consta en lo acte, pensio 1 lliura.

A 23 de setembre 1671, en poder de Pere Gras, prevere i rector de Navarcles, se encarrega Francesch Oliveras XX lliuras, per censal, per lo aniversari de

Montserrat Oliveras, son pare, pagava per virtut del testament fet en Viladecavalls, a 15 de agost 1637, en poder de Hyacinto Puig, rector de dita parroquia, y se celebra en dit mes de setembre. /f. 32v/

Als quinze del mes de juny de 1672, en poder del reverent Pere Gras, prevere y rector de Santa Maria de Navarces, bisbat de Vich, Valenti Estrada, pages, hereu del mas Estrada, de la parrochia de Sant Pere de Viladecavalls, bisbat de Vich, feu donatio al rector y obres de la parrochia de Viladecavalls, de dit bisbat, en dit nom, de aquelles quaranta lliuras barceloneses avia pagadas a la reverent comunitat de preveres de la vila de Moya, junt ab lo preu de dos apogas que constant 1 ll., 2 sous, com a fermansa de Joan Vintro y Blanquer, pages de dita parrochia de Viladecavalls, per obs de la celebratio de dos aniversaris y cantars, 16 Paters Nosters y laudes, la un celebrador a 7 de mars, y lo altre lo primer de octubre, sino seran impeditos, y mes dos missas baixas celebradores en la iglesia de Viladecavalls, la una lo die de Sant Francesch, a 4 de octubre, y la altre lo die de Sant Valenti, 14 de febrer, tots anys; y no trobanse ab diners dit Joan Vintro Blanquer, y Sagimona, muller sua, hereva de dit mas Blanquer y mas del Hom y Joseph, fill llur, ne fermaren acta de debitori al reverent rector y obrers a 12 del mes de novembre mil sis sens setanta dos, en poder del rector de Viladecavalls, de ditas 4 lliuras, 2 sous; als dos del mes de desembre, dit Joan Vintro y Blanquer y Sagimona, muller sua, y Joseph, fill y hereu llur, per no trobarse ab diner per pagar dita quantitat le encarregan a sensal ditas 4 lliuras 2 sous per obs de dita celebracio /f. 33/ de dits dos aniversaris y dos missas baixas, ab acte de quitar o millorar dins sinch anys, y despres sempre que al dit Rector y obres los aparexera convenient fins ab cada any, al 2 de desembre, de 2 lliuras, 1 sou, 1 diner.

Item, fara a la iglesia parrochial de Sant Pere de Viladecavalls, bisbat de Vich, Gesinto Vila y Sabastia Vila, pare y fill, pagesos de la parroquia de Sant Vicens de Caldes, principals, y Joan Torracabota, maior de dies, pages de dita parroquia de Caldes, fer misses a una lliura, sis sous, dich 1 ll., 6 s. de pensio de sensal, com consta ab acta en poder de Agusti Vilades, notari public de la ciutat de Manresa, a 28 de maig 1672, y consignat a la iglesia de Viladecavalls per la charitat de sinch missas baixas celebradoras per anima del honorable Francesch Canadell, quondam, de dita parroquia per los curadors Jaume Vila del Solers, pages de la parroquia de Santa Maria de Artes, Jaume Sanadeley, Joan Canadell, hereu del mas Canadell, pagesos de Viladecavalls y Joseph Robio, pages de Sant Andreu sufraganea de Sant Vicens de Caldes, com consta de dita consigna en poder de dit Agusti Vilades, a 9 de mars 1673, es a saber: lo die de Nostre Señora Candalaria, a 2 de febrer, la matinal; altre, lo dia de Sant Isidro a 15 de maig; altre lo die de Nostra Señora de agost, a 15 de dit mes; altre lo die de Nostra Señora de setembre y a 8 de dit mes; altre lo die de Sant Francesch, a 4 de octubre, no impeditos, com consta en son ultim y valido testament en poder del Joan Janer notari public de la vila de Sallent, regint les escripturas y registres de Geroni Garriga, notari de dita vila, a 23 de octubre 1672; son los actes trets y posats entre las demes escripturas de dita iglesia de Viladecavalls. 1 ll., 6 s. /f. 33v/

Dimecres, a 6 de febrer 1675, Pere Coma Pregona, pages de Sant Quirze de Safaja, bisbat de Vich, quita tot aquell sensal de propietat de vuitanta quatre lliures de pensio de vuitanta quatre sous, lo qual antes feia dit Coma Pregona al Señor canonge Magi Colldebram, com hereu de Geroni Colldebram, com apareixa ab acta de creatio de dit censal en poder de Joan Francesch Vila, a 8 de agost 1666, notari de Vich, y consignat a la iglesia de Viladecavalls, eo per ella, a son

rector, als 27 de abril 1667, en poder de Joan Batista Oriol, notari de Vich, y son per la celebratio de 6 aniversaris celebradors en la iglesia de Viladecavalls un mes per altre a vint y 6, y mal porta avui dins la rectoria de Viladecavalls, Emmanuel Potellas, prevere y rector de Viladecavalls, als 6 de dit mes de febrer 1675, com consta en poder de Pera Sayol, notari de la Vila de Moya, per los aniversaris de Geroni Colldebram y als 8 de dit mes y any, eo, Emmanuel Potellas, prevere y rector de Viladecavalls, ditas vuitanta quatre lliuras los deposi en lo arxiu de la yglesia de Sant Vicens de Calders, en poder del rector de dita yglesia, lo señor Gabriel Fabregas y obrers Jaume Vilatersana pages de la dita yglesia, (*en blanc*) per obs de mises fahedora per dos anivesaris a Geroni Colldebram.

Lo sobre dit censal de preu de vuitanta quatre lliures se a encarregat Joseph Alsina de dalt, pages de la parrochia de Santa Maria de Horta, principal, y Fermi Marfa y Valenti Miravitllas, pages, de dita parrochia de Horta, Hyacinto Carrera de la Costa, pages de la parrochia de Sallent, y Magi Illa, pages de la parrochia de Sant Joan de Vinyo, tots del bisbat de Vich, consta en poder de Pere Pujol, notari de la vila de Moya, a 18 del mes de mars 1673, fan quatre lliuras quatre sous. /f. 34/

Nota que a 2 de febrer 1675 Valenti Estrada, pages de Viladecavalls, quita dos censals, la un de propietat de deu lliures y pensio de deu sous, per los aniversaris de Llorens Boixero, olim rector de Viladecavalls; y lo altre de propietat de sis lliuras y de pensio de 6 sous, per una missa annual celebradora a 19 de juny per anima de Francesch Estrada, las quals 16 lliures se encarrega Joan Puigmarti, pages, de la parrochia de Viladecavalls, y dona per farmansa a Valenti Puigmarti, son germa, ab pacta de lluir y quitar dins dos anys y sempre y quant ne sera requerit, consta en poder de mi Emmanuel Potellas, prevere y rector de dita yglesia de Viladecavalls, die, mes y any sobredit. 16 sous

Als 29 de febrer 1676 quita Valenti Estrada, hereu del mas Estrada, de la parroquia de Viladecavalls, un censal de propietat de quinse lliures y de pensio de quinse sous, per la celebrasio de un aniversari de Beneta Estrada, celebrador a 2 de octubre, sen encarrega Joan Vintro y Blanquer y Sagimon Blanquera, hereu del mas Blanquer, y Joseph Viñas y Blanquer, y donaren per fermansa a dit Valenti Estrada, ab acta de /f. 34v/ quitarse o millora dins lo espay de 5 anys, y aquests passats, sempre ne sian requerits, consta en esta rectoria de Viladecavalls.

Disapte als 29 de febrer 1676, Joan Vintro y Blanquer, y Sagimona Blanquera, y Vintro, hereva del mas Blanquer, y mas del Hom, y Joseph Vintro y Blanquer, fan a la iglesia de Viladecavalls vint sous de pensio de censal per aniversaris o aniversari y una missa baixa espectant la pensio a soles al rector, conformes consuetut en dita parroquia, celebrador al darrer die de febrer, per anima de Maria Marti, viuda dexada de Valenti Marti, quondam pages de la parroquia de Claret y de sos pares, ab fermansa de Valenti Estrada, hereu del mas Estrada, de dita parroquia de Viladecavalls; ab pacta de que si dins sinch anys no auran quitat hagen de quitar o millorar tant quantes vegades ne sia requerit; consta en poder de mi, Emmanuel Potellas, rector de Viladecavalls, y pensio 1 ll.; /f. 35/ que per averme citat Ramon Vila, de Talamanca, bisbat de Vich, pages fermansa de Robell, a la Real Audiencia que si res pretenia demanar li o agues demanar de com consta de las lletras a mi presentadas als 14 de maig de 1672, en poder de Agustí Vilades, notari de Manresa, y aver passats 7 anys sens poder cobrar lo sobre dit rector.

Als de mars 1676 lo sobredit rector fius lletras a Valenti Fargas, pages de la

parrochia de Talamanca, que son para se avia venut dit cesal y estava, avictio ab avictio, pactada y estar io en possessio de cobrar de ell com consta ab la apoga de Talamanca, lo any 1656 y ab acta en Manresa en poder de Benet Font lany 1665, poch mes o menos, que Ramon Vila vene una benada de terra a dit Tatger en lo qual se fa mencio de aver los rectors de Viladecavalls aver cobrat de dit Valenti Tatger, familiar del Sant Offici, i Pla de Janer fins als 5 de agost de dit any nos aci starem dit die que me ague de pagar per lo any 1668, 1 ll., 1 sou despres (...) que munta 36 lliuras y consta de offici en poder del Señor Doctor Dalmau, notari de Manresa, dit die de 5 de agost de 1676 ab la apoga que confirma a dit de 46 ll. per a cobrar de la casa de dit Tatger. /f. 35v en blanc/ /f. 36/

Als 26 de octubre 1676, Fermi Joan Emmanuel Potellas, prevere y rector de la iglesia parroquial de Sant Pere de Viladecavalls, a Pere Llucià, pages de dita parroquia y hereu y possessor de dit mas Llucià de 12 anyades dels sensos fa a Nadal, 2 ll., 8 s. sumant 28 ll., 16 sous que fa a (*en blanc*) de desembre, en poder de Joan Gerta, notari de Manresa, lo any 1671, onse anyades cahent cada any 2 ll., 6 sous per aniversari del reverent Hecinto Puig, olim rector de Viladecavalls, 27 ll., 10 S.

Item, que fa dit Llucià, ab testament pres en poder de Jacinto Puig, a 29 de abril 1642, 32 s. per aniversari de Violant Llucià, sa avia, per aniversari y dotze anyadas, que son 9 lliures.

Item que fa dit Pera Llucià, a 7 de janer, com consta en la rectoria de Navarcles, com a fermansa de Francesch Escajola, natural de Navarcles, casat a Caldes ab pubilla a 7 de janer 1654 y no estret lo acta dotze anyades 6 ll.

Item que faran 1 ll., 5 sous, a 14 de abril 1659, com consta en Navarcles, y ab dita Antiga apaga confessa pagar de assi al devant las cosas sobreditas; lo perque se feu veus scrit consta en poder del doctor Feliu Dalmau, notari de Manresa, die, mes y any sobredit. /f. 36v/

Als 12 de fabrer 1677, fan Joan Vintro y Blanquer, y Sagimona, muller sua, y Joseph, fill llur, principals, y Joan Monros de Caldes, fermansa, vint sous de pensio de censal per aniversaris celebradors per anima de Montserrat Saladrich, de Monistrol, al 20 de janer; y foren de la quitatio que fera Valenti Guardia, de Caldes, de aquella sensada de senblant quantitat, consta en esta scribania, die, mes y any sobredit, que vuy dia present, ab 4 parts, 4 lliures, 16 sous, 1 diner.

Item, fan Joan Vintro y Blanquer, y Sagimona Vintro y Blanquer, y Joseph Vintro y Blanquer, possessors del mas del Hom, de la parroquia de Viladecavalls, principals ab fermansa de Joan Manroset de Jaume Costa, pagesos de Sant Andreu, sufragania de Sant Vicens de Caldes, vint y sinch sous de pensio de censal per lo aniversari de Aleix Estrada, y duas missas baixas en foren de la quitatio que feu Valenti Soler Vicens, ab acta de quitar o millorar dins lo spay de dos anys y estos passats sempre quem sien requerits y tantes quantes vegades volra ab acta pres en esta parroquia de Viladecavalls als 21 de desembre 1679; pensio 1 ll., 6 s. /f. 37/

Als decet del mes de janer 1676, Joanna Solera, muller de Pau Soler Jover, pages de la parrochia de Sant Pere de Viladecavalls, feu testament en poder de mi, Emmanuel Potellas, rector de Viladecavalls, en lo qual se deixa un aniversari, i de caritat de quinze sous, volent que sos bens li sien esmarsadas quinze lliures en lloch segur, y mori als 20 del mes de juliol 1682.

Als onse de setembre 1683, Joan Montros, pages de la parroquia de Sant Andreu, sufraganea de Sant Vicens de Caldes, se encarrega los sinch sensals fan los Vintros y Blanquer a esta yglesia de Viladecavalls per missas y aniversaris, res-



tant ells de la mateixa manera obligats, y prengueren panyora una bonada de terra del mas Blanquer, dita las bagas, consta en poder del doctor Feliu Dalmau, notari de Manresa, en propietat 120 lliuras, dich 120 lliures, 2 sous pensio, en diferents diades; 6 ll. 1 s. a pagar sols la porrata de assi al devant y pensions en poder del doctor Dalmau, notari de Manresa. /f. 37v/

A 6 del mes de abril 1683, ab acta pres en esta rectoria de Viladecavalls, fa Joan Serramalera, hereu del mas Serramalera y Bellví, pages de la parrochia de Sant Andreu, suffragania de Sant Vicens de Caldes, y Antoni Prat, habitant en dita parrochia y terma de Caldes, principals, ab fermansa de Joan Monras, pages de dita parrochia, vint sous de pensio de sensal per aniversari de Llorens Boixero, olim rector de Viladecavalls: 1 lliura. /f. 38/

Jo Emanuel Potellas, prevere y rector de la parrochial yglesia de Sant Pera de Viladecavalls, llego y dexo a llahor y gloria de Deu Nostre Senyor y de Maria Santissima, y de Sant Pau y Sant Jacinto, patrons meus, en la iglesia parrochial de Sant Pera de Vila de Cavalls, per la salut y repos de la mia anima y de mos pares, y de qui sia tingut y obligat, instituesch y fundo catorse missas baixas, celebradores una cada mes en lo die de disapte, si no sera impedit, que si sera impedit dit, lo die antes; las altrás dos: de una lo die del glorios apostol Sant Pau, y la altra lo die de Sant Jacinto, a 16 de agost. Dotan las de caritat de sis sous cada una, per la caritat de las quals assigno tot aquell sensal me fa Antoni Angla, pages, hereu del mas Angla, de la parrochia de Sant Pera de Vila de Cavalls, a 26 de janer 1672, com consta en poder de Joan Serra, notari de Manresa, de propietat de 30 lliures, per pensio 1 ll., 10 sous. Item altre sensal me fa Joan Sant Climent, taxidor de la vila de Sallent, als 8 de janer 1664, en poder de Maurici Marchadal, notari apostolich de la vila de Sallent, a mi venut per Antoni Angla pages de Vila de Cavalls, a 23 de maig 1668, de propietat de 30 ll., per pensio 1 ll., 10 sous, consta en poder de Pera Gras, rector de Navarcles. Item, assigno y consigno altre sensal me fa y presta Jaume Soler Jover, pages de la parrochia de Vila de Cavalls, de propietat de 25 ll., per pensio 1 ll., 1 sou, com consta en poder del doctor Felis Dalmau a 17 de maig 1683. Volent que los actas los sien donats al rector qui vindra y obres de la dita yglesia spectant a solas la cobranza de las pensions al rector de Vila de Cavalls, y en cas de quitatio sien deposats en la caixa de la obra de dita yglesia o per maior seguretat al arxiu de Caldes, y sien esmersats /f. 38v/ per lo rector y obres tantas quantas vegadas se seguira lluisio y quitatio de dits censals per la selabracio de ditas missas baxes celebradores en lo altar de Nostre Senyora del Roser.

Item, si lo senyor rector de Matamala se les volra dir y celebrar per lo temps de sa vida, Pera Potellas, germa meu, las y dexo, y cobrar las pagues de dits censals, y despres a Pere Potellas y Serra, capella, sera, y despres de ells entreran en dita iglesia. /f. 39/

\* \* \*

Fa esta rectoria de Vila de Cavalls de donatiu gracios de entrada del sr. Bisbe una dobla y un ral de quatre, dich 6 ll., 4 s. y desta manera lo he pagat jo lo doctor Sebastia Casagemas, prebere y rector de dita parroquia en lo any 1694, essent monsenyor don Anton Pasqual, bisbe de Vich, en Madrit detingut alli de orde de sa magestat y ara novament en lo mes de abril de 1706 a la Magestat de nostre Rey. (La resta del text està ratllat i és il·legible).

*RESUM*

La consuetud de la parròquia de Sant Pere de Viladecavalls, del terme de Calders, a la comarca del Moianès, redactada al segon terç del segle XVII, és de les anomenades d'època moderna. Es tracta d'un document força interessant per a conèixer les pràctiques litúrgiques, devocionals, la vida i organització d'una parròquia rural; així com també de l'economia per al seu funcionament. Amb la publicació d'aquesta consuetud l'autor continua posant a l'abast dels estudiosos de la litúrgia i de la història de l'església catalana, els costumaris dels segles XVI i XVII de les parròquies de les comarques del Bages i del Moianès.

*ABSTRACT*

The custom book of the parish of Sant Pere de Viladecavalls in the Calders borough, located in the Moianès county, composed in the second third of the 17<sup>th</sup> century, belongs to the so-called modern epoch. It is quite an interesting document for knowing liturgical and devotional practice, life and organization in a rural parish as well as the economy of its management. With the publication of this custom book, the author goes on providing both liturgy and Catalan church history scholars with 16<sup>th</sup> and 17<sup>th</sup> century customaries of the parishes of the Bages and Moianès counties.

AQUESTA OBRA HA ESTAT PUBLICADA  
L'ANY DEL CENTENARI  
DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

**IECentanys19072007**